

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Heleri Alliksoo

**MAKSUMUUDATUSTE MÕJU SPORTLASTELE JA
SPORDIKOHTUNIKELE TEHTUD VÄLJAMAKSETELE EESTIS**

Magistritöö

Õppekava TARM02/18, peeriala majandusarvestus

Juhendaja: Kaidi Kallaste, PhD

Tallinn 2023

Deklareerin, et olen koostanud lõputöö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele selle koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks.

Töö pikkuseks on 10 438 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Heleri Alliksoo 09.05.2023

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE	4
SISSEJUHATUS.....	5
1. ÜLEVAADE SPORTLASTELE TEHTAVATEST VÄLJAMAKSETEST EESTIS JA MUJAL MAAILMAS.....	8
1.1. Sportlastele tehtavad väljamaksed maailmas ning nendega seotud probleemid	8
1.2. Sportlastele tehtavad väljamaksed Eestis ning nendega seotud probleemid.....	14
1.3. Sportlastele tehtud väljamaksetega seotud maksumuudatused Eestis.....	17
2. VABATAHTLIKELE SPORDIKOHTUNIKELE TEHTAVAD VÄLJAMAKSED.....	20
2.1. Ülevaade vabatahtliku rolli tähtsusest.....	20
2.2. Ülevaade spordiorganisatsioonide kuludest ja spordikohtunikele tehtavatest väljamaksetest Eestis.....	24
3. MAKSUMUUDATUSTE MÕJU SPORDIKOHTUNIKELE JA SPORTLASTELE TEHTAVATELE VÄLJAMAKSETELE.....	29
3.1 Uuringu meetodika ja valim.....	29
3.2. Tulemuste analüüs ja järeldused	32
3.2.1. Seadusemuudatuse mõju sportlasestipendiumitele	33
3.2.2. Seadusemuudatuse mõju sportlasetoetustele.....	36
3.2.3. Seadusemuudatuse mõju spordikohtunikele tehtavatele väljamaksetele	40
KOKKUVÕTE.....	43
SUMMARY	45
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU.....	49
LISAD.....	53
Lisa 1. Intervjuu kava.....	53
Lisa 2. Sportlasestipendiumi väljamaksete kogusumma aastas spordialade lõikes, eurodes....	55
Lisa 3. Jalgpalliklubide sportlasetoetuse väljamaksed kuus, eurodes.....	57
Lisa 5. Lihtlitsents.....	58

LÜHIKOKKUVÕTE

2018. ja 2020. aastal jõustusid seadusemuudatused, mille raames sätestati sportlastele ja spordikohtunikele tehtavate väljamaksete maksuvabad piirmäärad. Lõputöö eesmärgiks on hinnata, kuidas seadusemuudatused on rakendunud praktikas ning kas need on täitnud eelnõude ajal püstitatud eesmärgid. Selleks püstitatakse töös viis uurimisküsimust:

1. Milline on sportlasestipendiumi ja sportlasetoetuse sätestatud piirmäära mõju väljamaksete tegemisele?
2. Subjekttiivne hinnang seadusemuudatuse eesmärgile – milline on olukord sportlaste tasustamisel pärast seadusemuudatuse jõustumist?
3. Kui palju on rakendust leidnud spordikohtunikele tehtavad väljamaksed?
4. Millist varianti eelistavad spordiorganisatsioonid spordikohtunikele väljamaksete tegemisel – kuluhüvitise maksmine vs lepingu alusel tasu?
5. Milline on spordiorganisatsioonide hinnang kuluhüvitise piirangule?

Lõputöö käigus viis autor läbi intervjuud Eesti kõrgliigade jalgpalliklubidega ning uuris nende majandusaasta aruandeid. Uuringu tulemusena selgus, et klubid on rahul 2020. aastal jõustunud seadusemuudatusega ning kasutavad nii sportlasestipendiume kui ka -toetuse väljamakseid sportlaste tasustamiseks. Sportlasestipendium on eelkõige mõeldud arenevatele noormängijatele ning selle maksmist toetab ka alaliit. Sportlasetoetusi maksavad klubid ise mängijatele ning peavad seda väga vajalikuks meetmeks, et hoida klubide maksukoormused madalad.

Vabatahtlike spordikohtunikele on klubidel võimalus maksta 20 eurot päevas ilma kuludokumente nõudmata. Seda meedet kasutatakse klubide sõnul vähe. Tuuakse välja, et maksuvaba piirmäär on liiga madal ning seda tuleks tõsta. Hetkel on ka alaliidu poolt reguleerimata, kas ja millises summas peaks kohtunikele tasu maksta. Sellest tulenevalt on säilinud ka oht, et osa spordiklubisid võivad maksta spordikohtunikele tasu mitteametlikult.

Võtmesõnad: sportlasetoetus, sportlasestipendium, vabatahtlik spordikohtunik, maksuvaba piirmäär

SISSEJUHATUS

Aktiivne eluviis ning igapäevane füüsiline liikumine tagab rahva parema tervise ning pikendab inimeste eluiga. Eestis tegeleb aktiivselt spordiga vaid kolmandik rahvastikust (Leesment, Lest 2021). Võrreldes 2013. ja 2017. aastal läbiviidud eurobaromeetri uuringut, siis mitmes riigis on spordiga tegelejate hulk märgatavalt langenud, sh ka Eestis, kus muutus oli 12 protsendipunkti ehk 2017. aasta seisuga 48% vastanutest ütlesid, et nad ei tegele kunagi spordiga. (European Commission, 2018) Läbi aastate on olulisemaks motivaatoriks Euroopa Liidu kodanike jaoks olnud tervise parendamine, kui nad tegelevad spordi või kehalise tegevusega. Teised enim mainitud põhjused spordi või kehalise tegevusega tegelemiseks on füüsilise vormi parendamine, lõõgastumine, lõbutsemine ja kehalise jõudluse parendamine. (European Commission, 2018; European Commission, 2022) Need näitajad viitavad, et spordipoliitika vajab arendamist, et innustada inimesi liikuma ning enda tervise eest hoolt kandma.

Vabariigi Valitsuse poolt töötati välja strategiadokument „Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030“, mis jõustus 2015. aasta veebruaris. Strategiadokumendi raames pandi paika Eesti spordipoliitika visioon ja üleriigiline eesmärk soodustada Eestis kehalise aktiivsuse kasvu, sätestati valdkonna arendamise põhimõtted ja väärtused ning prioriteetsed arengusuunad. Kui vaadata strategiadokumendis püstitatud eesmärke lähemalt, siis nende hulgas on ka viide toetuste andmise ühtlustamisele (Eesti spordipoliitika... 2015). Seetõttu on aina rohkem pööratud tähelepanu nii sportlastele kui ka spordikohtunikele tehtavatele väljamaksetele Eestis (Ülevaade „Eesti spordipoliitika... 2018). Lisaks algatati 2017. aastal eelnõu, mille eesmärgiks oli „aidata spordiorganisatsioonidel arendada spordikohtunike tegevust“. Eelnõu tulemusena loodi spordikohtunikele kuluhüvitise maksmise võimalus, et tagada läbipaistev finantsbaas spordiorganisatsioonidele, tagada sotsiaalsed garantiid ning vähendada bürokraatiat riigi ja spordiorganisatsioonide vahel. (Vabariigi Valitsus, 2017). Eelnõu jõustus 1.jaanuaril 2018.

Lisaks muudeti 2019. aastal algatatud eelnõuga sportlasestipendiumi ja sportlasetoetuse maksmise korda, mille üheks eesmärgiks oli „luua eriregulatsioon sportlasestipendiumi ja sportlasetoetuse maksmiseks, et vältida vaidlusi ja stipendiumide maksmise kuritarvitamisi ning luua sportlaste

tasustamisel stabiilsem olukord spordivaldkonnas.“ (Vabariigi Valitsus, 2019). Seadusemuudatus jõustus 1.märtsil 2020. Seega on 2023. aasta seisuga Eestis võimalik sportlastele teha järgnevaid väljamakseid: sportlasestipendium, sportlasetoetus, töölepingu või teenuse osutamiseks sõlmitud muu võlaõigusliku lepingu alusel tehtavaid väljamakseid.

Sportlasetoetuste ja -stipendiumite maksustamise probleemi on täheldatud ka mitmel pool maailmas. Mitmete artiklite põhjal (Bush 2017; Edelman 2017; Schmalbeck, Zelenak 2019; Tutka, Williams, 2017) on probleem kerkinud esile aina rohkem USA-s, kus *National Collegiate Athletic Association* (edaspidi NCAA) rahastab sadu tuhandeid üliõpilasi, kes tegelevad samal ajal kõrgtasemel spordiga (NCAA 2022), kuid teatud tingimuste järgi võiks ülikooli ja tudengi vahel vormistada hoopis töösuhte ning maksta töötasu, mitte stipendiumi.

Kuna seaduse jõustumisest on möödunud vähe aega, pole jõutud maksumuudatuste mõju veel uurida ning seetõttu on autor püstitanud uurimisprobleemi, kas ja kuidas on tehtud muudatused praktikas rakendunud ning kas on täitnud eelpool mainitud eesmärki. Antud töös keskendutakse just sportlasestipendiumi ning sportlasetoetuse väljamaksetele Eestis, mis on tehtud spordikoolilt ja/või -organisatsioonilt. Antud töös ei keskenduta riiklikele sportlasestipendiumitele, Eesti Kultuurikapitali ega ka Eesti Olümpiakomitee stipendiumitele. Lisaks uuritakse ka spordikohtunikele tehtavaid väljamakseid Eestis.

Töö eesmärgiks on hinnata, kuidas seadusemuudatused on rakendunud praktikas ning kas need on täitnud eelnõude ajal püstitatud eesmärke. Töö käigus soovitakse leida vastuseid järgnevatele küsimustele:

6. Milline on sportlasestipendiumi ja sportlasetoetuse sätestatud piirmäära mõju väljamaksete tegemisele?
7. Subjekttiivne hinnang seadusemuudatuse eesmärgile – milline on olukord sportlaste tasustamisel pärast seadusemuudatuse jõustumist?
8. Kui palju on rakendust leidnud spordikohtunikele tehtavad väljamaksed?
9. Millist varianti eelistavad spordiorganisatsioonid spordikohtunikele väljamaksete tegemisel – kuluhüvitise maksmine vs lepingu alusel tasu?
10. Milline on spordiorganisatsioonide hinnang kuluhüvitise piirangule?

Eesmärgi saavutamiseks ja vastuste leidmiseks on autor püstitanud ülesanded:

- uurida, kuidas on mõjutanud sportlasestipendiumi ja -toetuse sätestatud piirmäär väljamaksete tegemist;
- selgitada välja, millised on spordiorganisatsioonide eelistused nii spordikohtunikele kui ka sportlastele tehtavate väljamaksete osas.

Töös kasutatakse kvalitatiivset uurimismeetodit, viies läbi poolstruktureeritud intervjuud spordiklubide esindajatega. Intervjuud viiakse läbi Eesti jalgpalliklubidega, kuna sportlasestipendiumite ja sportlastoetuste väljamaksete osakaal on kõige suurem jalgpalliga tegelevates spordiklubides. Lisaks kasutatakse Eesti Spordiregistri poolt kogutud andmeid, et interpreteerida sportlasestipendiumite ja sportlastoetuste väljamaksete tegemisi.

Töö esimeses peatükis tehakse ülevaade sportlastele tehtavatest väljamaksetest Eestis ja mujal maailmas. Selgitatakse lähemalt sportlasestipendiumi maksmisega seotud probleeme, tuuakse mõned näited maailmast ning kirjeldatakse pakutud lahendusi. Käsitletakse Euroopa Liidu rolli ja panust spordivaldkonnas ning milliseid muudatusi on EL aja jooksul teinud. Lisaks võrreldakse ka eri riikide tipp sportlaste kõrghariduse lähenemisviiside tüpoloogiat. Viimaks kirjeldatakse Eestis esinenud probleeme ning selgitatakse spordiseaduse eelnõu käigus tehtud muudatusi.

Teises peatükis keskendutakse spordivabatahtlikele ning nende olulisusele spordivaldkonnas, eriti just spordiürituste toimumise kontekstis. Tehakse ülevaade varasematest uuringutest ning kirjeldatakse viisi, kuidas oleks võimalik spordikohtuniku rolli atraktiivsemaks muuta. Lisaks kirjeldatakse ka Eesti spordiorganisatsioonide ja -koolide tulusid ja kulusid, et saada parem ülevaade spordivaldkonnas toimuvast.

Kolmandas peatükis kirjeldatakse lõputöö eesmärgi saavutamiseks valitud metoodikat, valimit ning tulemusi. Tuuakse välja, milline oli tagasiside nii seoses sportlasestipendiumite, -toetuste kui ka vabatahtlike spordikohtunike väljamaksetega spordiklubide poolt ning milliseid järeldusi on selle põhjal võimalik teha.

Lõpitöö autor tänab juhendaja Kaidi Kallastet toetuse ja koostöö eest. Suur tänu kõigile jalgpalliklubidele, kes leidsid aega intervjuudeks ning Eesti Spordiregistrile detailsete andmete eest.

1. ÜLEVAADE SPORTLASTELE TEHTAVATEST VÄLJAMAKSETEST EESTIS JA MUJAL MAAILMAS

Eesti Statistikaameti andmetel maksid 2018. aastal spordiorganisatsioonid stipendiume 3,6 miljonit eurot ning täiendavalt kulus sportlaste töötasude peale 1,8 miljonit eurot (Eesti Statistikaamet, tabel KU168). Ka varasematel aastatel on spordiorganisatsioonidel kulunud rohkem raha stipendiumite väljamaksete peale, võrreldes sportlaste töötasudega, millest võib järeldada, et spordiorganisatsioonid eelistavad teha väljamakseid töötasu asemel stipendiumites. Varasemate lõputööde käigus on uuritud stipendiumite ja töötasude maksmist ning maksustamist Eestis (Järv 2015) ning lisaks ka üldist spordi rahastamist (Neiland 2016). Neiland on jõudnud järeldusele, et spordi rahastamine on ebastabiilne ning sportlastele tuleks võimaldada suuremaid rahalisi toetusi. Järv on enda töös uurinud konkreetset spordiklubi, kus makstakse kõikidele mängijatele stipendiumi. Järv põhjendab stipendiumite maksmist faktiga, et mängijad pole elukutselised sportlased, vaid üliõpilased, kelle põhitöök on õppimine ning seega on stipendiumi saamine põhjendatud.

1.1. Sportlastele tehtavad väljamaksed maailmas ning nendega seotud probleemid

USA-s on levinud spordistipendiumi maksmine üliõpilastele, kes lisaks õppimisele tegelevad ka tipptasemel spordiga (edaspidi üliõpilassportlased). Tavapäraselt NCAA liikmete poolt makstavad spordistipendiumid katavad üliõpilassportlaste kulud, mis on seotud õppemaksuga, lõivudega/tasudega, õpikutega ja toitlustusega. (Tutka, Williams 2017)

Kuna üliõpilassportlastel pole võimalik teenida täiendavat lisatulu, nagu selleks on võimalus teistel üliõpilastel, kes ei tegele tipptasemel spordiga ning seetõttu on aega tööl käia, siis sellest tulenevalt on üliõpilassportlased tõstatanud probleemi, et nad võiks olla koheldud kui ülikoolide töötajad. Üliõpilassportlased põhjendavad, et nad kulutavad oma ülikooli võistkonna jaoks treenimiseks ja võistlemiseks sama palju aega nagu täiskohaga töötaja. Varasematest aegadest on silmapaistvamad mõned juhtumid, kus üliõpilased soovisid kohtu kaudu saada end ülikooli töötajate nimekirja, kuid

seda edutult. 2014. aastal esitas Northwesti ülikooli jalgpallimeeskond *National Labour Relations Board*ile (edaspidi NLRB) kaebuse, väites, et nende ulatusliku töö ja pühendatud aja tõttu jalgpalliprogrammi, peaks meeskond olema osa ametiühingust ning üliõpilassportlased peaksid kuuluma ülikooli töötajate hulka. Kuigi esialgu NLRB ametnik leidis, et jalgpallurid peaksid olema defineeritud kui töötajad, siis 2015. aastal NLRB otsustas ühehäälselt, et jalgpallurid siiski ei ole osa ametiühingust. Seejuures nad aga ei öelnud, kas jalgpallurid on või ei ole osa ülikooli töötajaskonnast. 2016. aastal võeti vastu sarnane otsus, kui kolm Pennsylvania ülikooli kergejõustiklast kaebas kohtusse NCAA, väites, et osutades teenuseid nende võistkonnale ja ülikoolile kui tervikule, peaksid nemad (ja ka teised üliõpilassportlased) olema liigitatud kui töötajad vastavalt Õiglaste tööstandardite seadusele (FSLA – *Fair Labour Standards Act*) ja neile peaks maksma nende osutatud teenuste eest kui töötajatele. Piirkonnakohus otsustas, et need kolm kergejõustiklast ei olnud Pennsylvania ülikooli töötajad ja seetõttu mitmesuguseid FSLA kaitseid neile ei kohaldata. (Bush 2017)

Pärast 2015. aasta kaasust O'Bannoni ja NCAA vahel otsustati, et institutsioonid, kes kuuluvad 1. divisjoni, muudavad enda stipendiumite pakkumisi. Muudatuse tulemusena peavad stipendiumid katma elementaarsed kulutused, mis üliõpilasel tekivad. Sellest tulenevalt võib üliõpilassportlaste ja nende ülikoolide vaheline traditsiooniline suhevorm muutuda ning seetõttu *Internal Revenue Service*i järgi klassifitseerub stipendium kui maksustatav sissetulek. Osavõtukuludel põhinev stipendium erineb igas ülikoolis, kuid üldiselt on see välja arvatud hariduslike kulude (tuba ühiselamus, õpikud, õppemaks jms) ja esmatarbekaupade (riided, pesumaja, kindlustus jms) vahena. Ehkki suurenenud rahastamine toob kasu üliõpilassportlastele, pakub osavõtukuludel põhinev stipendium väljakutseid just seetõttu, et kõik ülikoolid ei arvuta seda ühtemoodi. Täpsemalt peab iga kooli osavõtukulude arvutamisel arvestama kooli asukoha elukallidust. Seega tagaksid kõrgemate toidu- ja transpordikuludega piirkondades asuvad koolid suurema osavõtukulu kui madalamate kuludega koolid. Näiteks Ohio osariigi ülikool pakub 3112 dollarit ühe üliõpilassportlase kohta, samas kui Purdue ülikool pakub ainult 1900 dollarit. Samamoodi pakub Alabama ülikool 3463 dollarit, naabruses asuv Auburni ülikool aga üle 5000 dollari. Erinevus osavõtukuludel põhinevates stipendiumites mõjutab üldiselt ka ülikoolidesse värbamisi. Lisaks võib selline stipendium põhjustada soovimatuid tagajärgi maksukohustuste suhtes. (Tutka, Williams 2017)

Ka Bush (2017) leiab, et kui üliõpilassportlased oleksid liigitatud kui töötajad, mõjutaks see palju nende maksukoormust. Reeglite kohaselt on üliõpilassportlasel õigus saada maksuvaba spordistipendiumi, kui on täidetud järgmised kriteeriumid:

- üliõpilane tuleb ülikooli vastu võtta vastavalt kõigile ülikooli üliõpilastele kehtivatele sisseastumistingimustele;
- peab olema täiskoormusega õppija;
- stipendiume määrab ülikooli asutus, mis vastutab üliõpilastele üldiselt stipendiumite määramise eest;
- kui spordistipendium on käesolevaks õppeaastaks välja antud, ei saa seda lõpetada, kui üliõpilane ei saa osaleda spordiprogrammis vigastuse tõttu või üliõpilase ühepoolse otsuse tõttu mitte osaleda; ja
- õpilane ei ole kohustatud spordis osalemise asemel tegelema muude tegevustega. (Tutka, Williams 2017)

Kui aga seda muuta ning liigitada üliõpilassportlased hoopis töötajateks, kes hakkaksid saama töötasu, siis tuleks arvesse võtta osariikide maksuseadusi. Kuna igas osariigis koheldakse sportlaste sissetulekut ning nendega kaasnevat maksukohustust eraldi, siis peaks sportlasel kui töötajal olema selge ülevaade, kuhu ja kui palju ta midagi maksma peab. Näiteks, New Yorki maksuseaduse järgi peavad professionaalsed sportlased eraldama osa nende sissetulekust New Yorki omavalitsusele, lähtudes New Yorkis veedetud päevade arvust. Selline nõue kehtib kõikidele sportlastele, kes töötavad professionaalses spordivõistkonnas. Seejuures regulatsioonis on välja toodud näited, mis on spordivõistkond, kuid ei defineeri selgesõnaliselt „professionaalne“. Seetõttu tekitaks see küsimusi, kas sportlane, kes esindab oma ülikooli, peaks deklareerima osa enda sissetulekust New Yorkis, kui nad oma ülikooliga teisest osariigist seal võistlemas käivad või mitte. Kuna sarnaseid seadusi esineb ka teistes osariikides, siis muudaks see kõikide nüansside järgimise ülikoolidele ja nende sportlastele väga keeruliseks. Seda kõike arvesse võttes on Bush teinud ettepaneku, et sellisteks puhkudeks peaksid maksuametid looma eraldi maksukoodid üliõpilastele, mis lihtsustaks maksude maksmist üliõpilastele. Ta ei pea vajalikuks nendelt maksude tasumist, kuna see oleks võrreldes professionaalsetelt sportlastelt tulevate maksutulude kõrval marginaalne. (Bush 2017)

Hetkel kehtiv USA siseriiklik maksuseadus *Internal Revenue Code* (edaspidi IRC) §61 (a) (2006a) määratleb brutotulu üldiselt nii, et see hõlmab "kogu tulu mis tahes tuluallikatest" (lõige 1). Need allikad hõlmavad hüvitist teenuste eest (st tasud, vahendustasud, erisoodustused jne),

ettevõtlustulu, kinnisvara müügist saadud tulu, intressid ja dividendid, üüri- ja autoritasud, elatisraha ja eraldi elatisraha maksed, annuiteet, pensionid, pärandus. IRC teeb siiski nii eraisikutele kui ka ettevõtjatele teatud erandeid nende maksustavale tulule. Üks nendest eranditest on leitud IRC §117 (2006b), mis välistab igasuguse summa, mille üksikisik saab kraadi omandamiseks kvalifitseeritud stipendiumina. Enne §117 kehtestamist 1954. aastal ei sisaldanud IRC ühtegi konkreetset sätet stipendiumide maksustatavast tulust väljajätmiseks. Selle asemel välistas 1939. aasta IRC stipendiumid ja toetused ainult juhul, kui selle sai kvalifitseerida kingitusena. Kui stipendiumit või toetust ei saa liigitada kingituseks, loetakse seda hüvitisena osutatud teenuste eest ja käsitletakse sissetulekuna. Kuigi see raamistik oli olemas, stipendiumi või toetuse maksustatus määrati igal üksikjuhul eraldi ja enamik liigitati maksuvabade kingituste hulka. Kuna klassifikatsioon oli ebakindel ja segane, kutsusid kogu riigi haridusjuhid kokku Kongressi, et luua lihtsustatud säte stipendiumite maksustamiseks. Kongress analüüsis selle maksupoliitika muudatuste kaalumisel mitut perspektiivi. Esiteks soovis kongress toetada kõrgharidust, soodustades rahalise abi kasutamist, eristades seejuures palgaks või kompensatsiooniks vajatud summad. Kongress püüdis vähendada ka juhtumipõhiste kohtuvaidluste mahtu, kehtestades helge joone reegli. Nii kehtestas Kongress IRC §117, et jätta stipendiumid brutotulust välja. Kehtivas määruses märgitakse ka, et stipendiumi suurus ei tohi ületada kulusid õppemaksule, tasudele, ühiselamu toale, õpikutele ja õppetööks vajalikele tarvikutele. Kui stipendium ületab seda kogusummat, tuleb rahastamise summat vähendada. Vastasel juhul ähvardab üliõpilassportlast diskvalifitseerimine kõrgkoolidevaheliste võistlustel osalemisest. (Tutka, Williams 2017)

Uurides spordipoliitikat ja -sotsioloogiat maailmas, väidab Alan Bairner (2009), et akadeemiline ringkond on täis inimesi, kellele sport ei meeldi ja ühiskond tunnetab, et sporditeooria on pigem täis vaenu. Spordisotsioloogiasse oleks vaja vaenlaste asemel sõpru, kes suudavad anda kriitilisi analüüse (sealhulgas ajaloolisi rekonstruktsioone võitlustest spordis) ja spordimeelsemat tegevuskava. Ta leiab enda Põhja-Iirimaa juhtumiuuringu põhjal, et küsimus ei ole spordi poliitilises olemuses ega selles, et sport tekitab diskussioone, debatte ja konflikte teatud väärtuste üle, vaid selles, kuidas luua sügavam töösuhe teadlaste, spordiharrastajate ja avalikkuse vahel, et mõjutada sotsiaalseid ja kultuurilisi muutusi spordis ja spordi kaudu. (Bairner 2009)

Spordi roll Euroopa Liidus on viimase kahe kümnendi jooksul kasvanud. Kui esialgu ei olnud kindel, kas spordivaldkonda tuleks ELi poolt käsitleda eraldi, siis 1999. aastal Helsingis ministrite nõukogule esitatud aruande tulemusena võeti Euroopa Liitu käsitleva Nice'i lepingu lisana vastu

deklaratsioon spordi kohta. Kuigi see deklaratsioon ei laiendanud ELi volitusi, andis see siiski märku ELi kasvavast otsusekindlusest tegutseda spordivaldkonnas nii amatöör- kui ka profispordi probleemidega – täpsemalt eliitsportlaste hariduse ja kutsealaste vajadustega. Selle tulemusena Euroopa Ülemkogu tunnistas 2000. aasta detsembri kohtumisel, et on vajadus pöörata erilist tähelepanu spordivaldkonna probleemidele, eelkõige spordiorganisatsioonide poolt, mis on seotud noorte tippportlaste hariduse ja kutseõppega, et nende sportlaskarjäär ei ohustaks nende kutsealast lõimumist. (Aquailina, Henry 2010)

21.sajandi alguses oli EL haaratud kiire laienemise tagajärjedest ja tajutavast vajadusest ametlikuma raamistiku järele, et tulla toime Euroopa Liidu üha keerulisemaks muutuva poliitilise kontekstiga (Aquailina, Henry 2010). 2007. aasta Lissaboni leppesse lisati artikli 149 lõike 2 muudatus, mis viitab Euroopa soovile arendada ja edendada sporti, eriti just noorte hulgas.

Lisaks loodi ka Euroopa Komisjoni valge raamat spordi kohta, mis sisaldas mitmeid poliitilisi meetmeid. Üks neist oli noorsportlaste huvide kaitse nende haridusalaste õiguste ja huvide osas. (Valge raamat spordi kohta, 2007) Noorte tippportlaste õiguste küsimus peegeldab kaht probleemi. Esimene on vajadus kaitsta neid kaubandusliku ja muu surve eest, mis võib kahjustada nende juurdepääsu kutse- või haridusarengule, pannes nad potentsiaalselt keerulisse olukorda pärast seda, kui nad on lõpetanud sportlaskarjääri. Teine probleem on ebaaus konkurents rahvusriikide vahel, mil mõned riigid lubavad noorte talentide ärakasutamist, sest nad ei viita haridusnõuetele, kui teised seda teevad. Seaduse mõju siinkohal on minimeerida rahvusriikide erisusi sportlastele seoses hariduse ja treeningute juurdepääsuga. (Aquailina, Henry 2010)

David (1999) toob välja, et haridusel on oluline roll iga lapse elus. Kuigi paljud tippportlased on elus hakkama saanud keskkooli või isegi algkooli lõpetamata, siis ei tohiks lapsevanemad, treenerid ega spordialaliidud seda põhiõigust unarusse jätta. Neil kõigil on oluline meeles pidada, et tuhandetest lastest, kes treenivad intensiivselt üle kogu maailma, saavutab edu (võites suuri auhindu ja tulusaid kommertslepinguid) vähem kui 5%. Ülejäänud 95% ei teeni vaatamata märkimisväärsetele pingutustele kunagi spordist elatist ning peavad mõtlema teistele karjäärivalikutele peale sportlaskarjääri lõpetamist. Seega kui neil puudub hea haridus, võib see põhjustada neil tulevikus probleeme. (*Ibid.*)

Enamiku Euroopa riikide spordipoliitika on suunatud eelkõige spordiklubidele ning poliitikad on Euroopa riikide lõikes märkimisväärselt erinevad (Ibsen *et al.* 2016). Euroopa Liidu läbiviidud

uurimuses keskenduti kõrgharidusele ja selle kohandamisele tippportlastele hariduse andmiseks. Uurimistulemusena jaotati liikmesriigid nelja kategooriasse, sõltuvalt sellest, milline on riigi roll noorte tippportlaste toetamisel (vt Tabel 1). Eesti koos Belgia, Leedu, Läti, Saksamaa, Soome ja Taaniga paigutati teise kategooriasse, kus riik kui abistaja edendab ametlikke kokkuleppeid haridus- ja spordiasutuste või üksikisikute vahel. (Aquailina, Henry 2010)

Tabel 1. Tippportlaste kõrghariduse lähenemisviiside tüpoloogia

Tüüp	Põhitunnus	Näited
1. Riigikeskne regulatsioon	kõrgkoolidel lasub vastutus pakkuda üliõpilassportlastele kohandatud võimalusi õigusaktide, seadusest tulenevate nõuete või valitsuse määrusega	Hispaania, Luksemburg, Poola, Portugal, Prantsusmaa, Ungari
2. Riik kui toetaja/abistaja	lähenemine, mille kohaselt riik edendab ametlikke kokkuleppeid, et tagada üliõpilassportlaste vajaduste rahuldamine ülikooli tasandil, näiteks "lubava seadusandluse" kaudu	Belgia, Eesti, Leedu, Läti, Rootsi, Saksamaa, Soome, Taani
3. Riiklikud spordiliidud/ instituudid kui vahendajad	eksisteerib tunnustatud kanalite süsteem, mille kaudu spordi eestkõnelejad (tavaliselt riiklikud juhtorganid või riiklikud spordiinstituudid) tegutsevad üliõpilaste nimel, et pidada läbirääkimisi kõrgkoolidega paindliku haridusteenuse pakkumise üle	Kreeka, Ühendkuningriik
4. <i>Laisser Faire</i> : ametlik struktuur puudub	struktureeritud meetmed puuduvad; kokkulepped tuginevad individuaalselt läbiräägitud kokkulepetele, kui need osutuvad võimalikuks	Austria, Holland, Iirimaa, Itaalia, Küpros, Malta, Slovakkia, Sloveenia, Tšehhi

Allikas: Aquailina, Henry (2010, 33)

Väljendamaks riikide vahelist erinevust, siis kõige radikaalsem näide tuleb Ungarist, kus seadusest tulenevalt on olümpiamedalistil õigus saada ükskõik millisesse kõrgkooli ilma sisseastumiskatseteta. Eestiga samat tüpoloogiat jagavad Taani ja Saksamaa, olles üliõpilassportlaste jaoks välja arendanud hõlpsamad sisseastumistingimused ning tehakse lisatööd, et soodustada kõrgharidust sportlaste hulgas. Kuigi Kreeka ja Ühendkuningriik esindavad mõlemad kolmandat tüpoloogiat, esineb neil siiski erisus. Ühendkuningriigis on loodud piirkondlikud keskused, kuhu üliõpilassportlased saavad pöörduda ning saavad igakülgselt abi nii spordi- kui ka hariduskohustuste täitmisel nõustajatelt, kes vajadusel peavad ka läbirääkimisi üliõpilassportlaste nimel. Kreekas on alaliidud teadlikud üliõpilassportlaste vajadustest ning on valmis esitama erinevaid dokumente, kuid sportlased sooviksid erikohtlemist. Seega

Ühendkuningriigile sarnane nõustamis- ja toetussüsteem Kreekas puudub ning see muudab sportlaste elu raskemas, pidades ise läbirääkimisi alaliidu ning akadeemilise personaliga. (*Ibid.*)

Ühendkuningriigis on uuritud ka üha areneva spordiürituste korraldamise valdkonna ja spordi politiseerimise konteksti. Taibates, millist majanduslikku kasu võivad spordiüritused kogukonnale tuua majanduse taastamise ning parema infrastruktuuri kaudu, on paljud poliitikud avaldanud poolehoidu suurte spordiürituste korraldamiseks. Ühendkuningriigi valitsus püüab kaitsta ja edendada Ühendkuningriigi mainet juhtiva spordipaigana kultuuri-, meedia- ja spordiministeeriumi kaudu. Paraku ei ole piisavalt praktilisi meetmeid kasutusele võetud, mis suurendaksid väljavaateid rohkemate ürituste ja sportlaste kohale meelitamiseks, ilma et see majanduslikult ebasoodne ettevõtmine oleks. Vaadates Riigikassa aruandeid, siis paistab, et valitsus ei suuda täiel määral maksupoliitikat nii kohendada, et oma ambitsioone ellu viia. Seega on spordipoliitikas puudulik sidus lähenemisviis valitsusasutuste vahel, et eesmärged täita. (Gilchrist, Holden 2011)

Seega on juba varasemalt maailmas täheldatud erinevaid probleeme sportlastele tehtavate väljamaksetega, kus USA-s ülikoolide võistkonnad tunnetavad, et ülikooli eest võistlemine ja võistluste jaoks ettevalmistuste tegemine (sh treenimine), oleks justkui täiskohaga töö. Seejuures tuleb meeles pidada, et selliseid ootuseid sportlastele seades, peavad nende stipendiumid tagama baasvajadused, et üliõpilassportlasel oleks võimalik keskenduda sportimisele ning vähendada stressi igapäevaste toimingutega seoses. Oluline on ka leida lahendusi, kuidas ühendada erinevaid huvigruppe, et spordivaldkonda laiemalt arendada. Euroopa Komisjoni poolt loodud valge raamat spordi kohta on üks näide, kuidas terviklikku arengut soodustada, pidades meeles nii sportimise kui ka hariduse omandamise tähtsust. Riigiti on siiski palju erisusi ning koostööd erinevate organisatsioonide vahel on võimalik parendada, et ühtlustada sportlastele pakutavaid võimalusi tingimusi, alustades Euroopa Liidu regulatsioonide võrdsustamisest ning USA-s sportlase-stipendiumi arvutamise printsiipidest.

1.2. Sportlastele tehtavad väljamaksed Eestis ning nendega seotud probleemid

Sportlastele tehtavaid väljamakseid ning spordivaldkonda üldiselt reguleerib Eestis spordiseadus, mis jõustus 1998. aastal. Viimase aastakümne jooksul on spordikoolide poolt kohtusse esitatud mitmeid kaebusi seoses sportlasestipendiumi maksmisega. Spordiseaduse muutmise vajalikkusest

andsid märku ka mitmed juhtumid, mida on viimastel aastatel kohtus menetletud erinevate spordikoolide ja Maksu- ja Tolliameti (edaspidi MTA) vahel. 3.märtsil 2014 vaadati Tallinna Halduskohtus läbi MTÜ Spordiklubi Martin Reimi Jalgpallikooli poolt esitatud kaebus, kus spordiklubi nõudis maksuotsuse nr 12.2-3/11339-16 tühistamist. Nimelt tegi MTA jalgpallikoolile maksuotsuse, mille tõttu jalgpallikool pidi tasuma täiendavalt 18 020,54 eurot, kuna MTA leidis, et jalgpallikooli poolt 2011. aastal viiele isikule makstud stipendiumite näol, oli tegelikult tegemist töötasudega. MTA põhjendas maksuotsust 16 asjaolu ja seisukohaga, viidates korduvalt, et stipendiumite maksmine on sisult töötasu maksmine. MTA toob välja, et stipendiumite määramise konkurss oli fiktiivne ning e-kirjad tõestavad, et isikud soovisid saada tööd treenerina. Jalgpallikool seevastu põhjendast enda tegevust seisukohaga, et stipendiume maksti nii õppetöö kui ka sporditegevuse eesmärgil ning viitab ka mitmetele seadustele ja määrustele, mille tõttu tuleks maksuotsus tühistada. Kohtuistungil tulemusena jäeti jalgpallikooli kaebus rahuldamata, kuna kohtu seisukohalt kaebus ei ole põhjendatud ning nõustuvad MTA hinnanguga, et väljamakseid tuleb käsitleda töötasuna, põhjendades täiendavalt, et „treeningrühmade juhendamine oli treenerite jaoks hariv ja arendav, andes neile ka võimaluse säilitada treeneri kvalifikatsioon, ent kaebaja kui väljamakse tegija seisukohast pidi väljamakse tegemise esmane eesmärk olema treenerite tõise panuse kasutamine jalgpallikooli käitamisel.“

Sarnane kaebus on esitatud ka 2014. aastal MTÜ Lasname Korvpalliklubi poolt, kui neile määrati MTA poolt maksuotsus nr 12.2-3/11373-20, mille raames pidi korvpalliklubi maksuma täiendavalt 18 696 eurot. Ka nemad väitsid, et stipendiumite maksmise eesmärgiks oli sporditegevuses osalemine ning seejuures kutsetaseme säilitamine, mille pärast oleks pidanud stipendiumite maksmine olema tulumaksuvaba. MTA vaidles kaebusele vastu, et kehtiva määruse järgi sportlasi teenindavate ja juhendavate isikute tegevus ei kuulu sporditegevuse alla ning sõlmitud lepingud on sisu poolest tegelikult käsunduslepingud. Kohtuotsuse tulemusena jäeti MTÜ Lasnamäe Korvpalliklubi kaebus rahuldamata ning nad pidid tasuma MTA poolt määratud maksusummad.

Sellised juhtumid ajendasid Kultuuriministeeriumi algatama 2017. aastal spordiseaduse muutmise eelnõu, mille käigus sooviti täiendada nii spordiseadust kui ka sellega seonduvalt teisi seadusi, et luua eriregulatsioon sportlasestipendiumi ja sportlasetoetuse maksmiseks.

Spordiseaduse § 10¹ vastavalt on sportlasestipendium sportlasele makstav tulevikku suunatud toetus, mida makstakse spordiga seotud teadmiste või oskuste omandamise ning võimete arendamise soodustamiseks. Sportlasestipendiumina ei käsitata väljamakset, millega

tunnustatakse või tasustatakse mingit tegevust. Samas paragrahvis on välja toodud, et sportlasestipendium määratakse avaliku konkursi korras ning sportlane võib sportlasestipendiumit saada ühelt või mitmelt spordiorganisatsioonilt ja/või -koolilt. Seejuures aga tuleb arvestada, et stipendiumit võib maksta maksuvaba piirmäära ulatuses, mis on 2022. aasta lõpus jõustunud määruse järgi 725 eurot kuus ehk 8700 eurot kalendriaastas (Töötasu ..., 2023). Spordiseaduse § 10¹ tulenevalt võib sportlasestipendiumi maksta välja nii ühekordselt kui ka perioodiliste väljamaksetena, kuid sportlasestipendiumi maksja peab jälgima, et väljamakse ei ületaks eelnevalt mainitud piirmäära. Vastasel juhul tuleb teha sportlasestipendiumi väljamaksjal samuti kanne tagastamise kohta Eesti spordiregistrisse (Stipendiumid, ..., 2022). Oluline on silmas pidada, et sportlasestipendiumi saab maksta sportlasele ainult siis, kui temaga ei ole sõlmitud sportlase töölepingut või muud võlaõiguslikku lepingut. Sportlasestipendiumi saab maksta ka samadel tingimustel välismaalasest sportlastele. (*Ibid.*)

Sportlasetoetus on uus toetusliik, mis loodi 2017. aastal algatatud eelnõu raames. Selle toetuse eesmärgiks on luua saavutussportlastele olukord, kus nad ei pea treeningute kõrvalt muud tööd tegema, et olla võimelised tasuma igapäevaseid kulusid. See annab võimaluse spordikoolidele täiendavalt rahastada sportlasi ilma makse tasumata. Erinevalt sportlasestipendiumist võib maksuvabalt sportlastoetust lisaks maksta sportlasele ka siis, kui temaga on sõlmitud sportlase tööleping või muu võlaõiguslik leping (Stipendiumid, ..., 2022). Spordiseaduse § 10⁵ kohaselt on sportlastoetuse piirmääraks kuni kahekordne kuu töötasu alammäär kalendrikuus, mis 2022. aasta seisuga on kuni 1308 eurot kalendrikuus (Stipendiumid, ..., 2022). Väljamakset võib teha ainult juhul, kui on täidetud kõik tingimused:

1. sportlasele makstakse lepingu alusel iga kuu tasu vähemalt töölepingu seaduse § 29 lõike 5 alusel kehtestatud kuu töötasu alammäära ulatuses;
2. sportlasel on spordialaliidu väljastatud sportlase litsents;
3. sportlane osaleb spordialaliidu võistlussüsteemis või kuulub Eesti rahvuskoondisesse.

Erisus sportlasestipendiumi ja sportlastoetuse vahel seisneb veel selles, et sportlastoetust võib maksta ainult üks spordiorganisatsioon või -kool isegi juhul, kui sportlasel on sõlmitud lepingud mitme spordiorganisatsiooni või -kooliga. (SpS §10⁵.)

Selleks, et tagada veelgi konkreetsemad tingimused sportlasestipendiumite ja sportlasetoetuste väljamaksete tegemiseks, on alaliidud kehtestanud täiendavad tingimused, millistele mängijatele on spordiklubidel võimalik väljamakseid teostada. Näiteks on Eesti Jalgpalli Liit loonud arengustipendiumi noormängijatele, et neid toetada noormängija vanuseklassist üleminekul

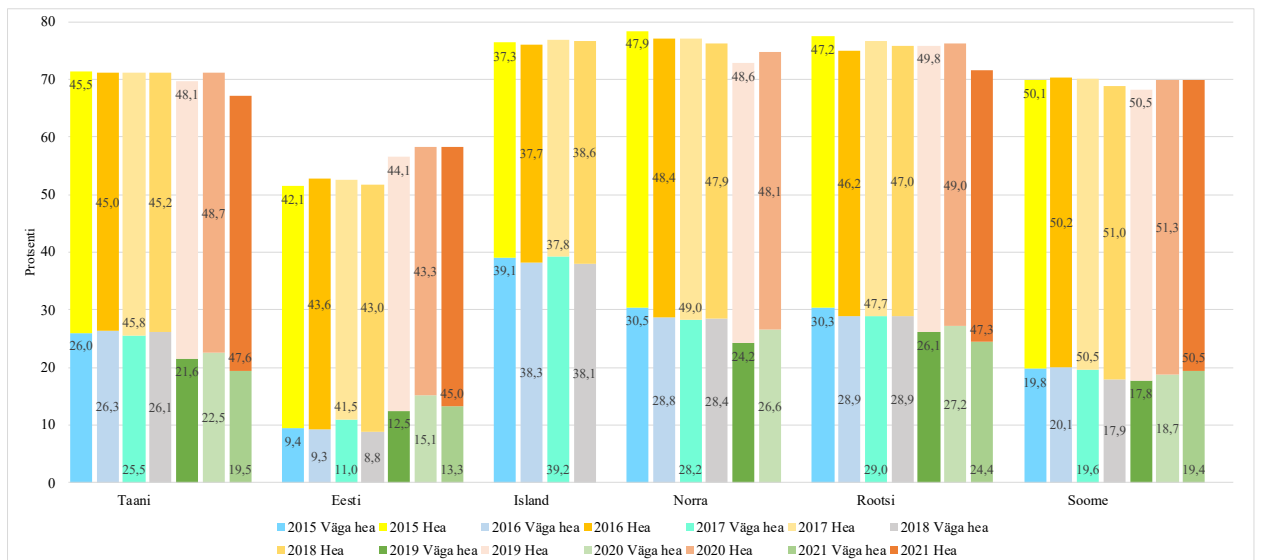
täiskasvanute vanuseklassi ning seeläbi tugevdada ka Eesti kõrgliigasid noorte talendikate mängijatega. Arengustipendiumi kandidaate saavad EJLile esitada klubid ning kandidaadi mängijaõigused peavad kuuluma alaliselt klubile. Arengustipendiumi periood on üldjuhul kolm aastat, kusjuures igal aastal suureneb igakuise stipendiumi suurus 100 euro võrra. Seega noormängija saab esimesel kalendriaastal 400 eurot kuus, teisel kalendriaastal 500 eurot kuus ning kolmandal kalendriaastal 600 eurot kuus. (Eesti Jalgpalli Liit, 2023)

Varasemad juhtumid ilmestasisid, et hoolimata spordiseaduse olemasolust, puudusid täpsemad regulatsioonid sportlasestipendiumide väljamaksmise osas, mis tekitasid segadust spordiorganisatsioonidele, kuna spordiorganisatsioonidel oli võimalik erinevalt tõlgendada seaduses sätestatud. Seega 2017. aastal algatatud eelnõu tulemusena on sportlasestipendiumi ja ka sportlasetoetuse väljamakse tegemine üheselt mõistetavalt reguleeritud ning seeläbi välditud sarnaste probleemide teket, parandades kaudselts ka sportlaste ja spordiorganisatsioonide vahelisi suhteid, vältides segaseid olukordi ja/või konflikte. Lisaks aitab sportlasetoetuse loomine kaasa sportlaste arengule, kuna spordiorganisatsioonidel on võimalik maksta sportlastele lisaks täiendavat hüvitist, et sportlane saaks keskenduda spordi tegemisele ega peaks muretsema, millistest vahenditest katta baasvajadusteks tehtavaid kulutusi.

1.3. Sportlastele tehtud väljamaksetega seotud maksumuudatused Eestis

2015. aasta veebruaris võeti vastu arengustrateegia „Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030“ (edaspidi “Sport 2030”), mille eesmärgiks on soodustada Eestis kehalise aktiivsuse kasvu ning jõuda aastaks 2030 vaimse ja kehalise tasakaalu ning heaoluga Põhjamaade tasemele (Eesti spordipoliitika... 2015).

Eurostati (2022) andmetel hindasid enesehinnangul tervist 2015. aastal Eestis heaks või väga heaks ainult 51,5% vastanutest, kusjuures Põhjamaades varieerus sama näitaja 69,9% Soomes kuni 78,4% Norras (vt Joonis 1). Viimaste aastate jooksul on näha Eesti puhul tõusu, kuna 2021. aasta seisisuga 58,3% vastanutest on hinnanud tervist heaks või väga heaks, kuid Põhjamaade tasemeni see veel ei ulatu. Sellest saab järeldada, et “Sport 2030” püstitatud eesmärgi täitmiseks on vaja teha veel palju muudatusi ning arengustrateegia raames üles seatud prioriteetsed arengusuunad on samuti põhjendatud.

Joonis 1. Tervise enesehinnang

Allikas: Autori koostatud Eurostati (2022) andmete baasil.

Eesmärkide hulgas on ka viide toetuste andmise ühtlustamisele (Eesti spordipoliitika... 2015). Sellest tulenevalt on iga-aastaselt pööratud rohkem tähelepanu nii sportlastele kui ka spordikohtunikele tehtavatele väljamaksetele Eestis (Ülevaade „Eesti spordipoliitika... 2018). Sellest ajendatult algatati novembris 2019 Vabariigi Valitsuse poolt eelnõu „Spordiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus“.

Eelnõu käigus oli võimalik arvamust avaldada ka spordiorganisatsioonidel ja –koolidel, kuid tagasiside oli suhteliselt napp. 2019. aasta seisuga oli Eestis 3100 spordiorganisatsiooni ja –kooli (Eesti spordiregister, tabel Organisatsioonide arv), kuid märkuseid ja ettepanekuid esitas ainult neli spordiorganisatsiooni. Eesti Korvpalliliit ja Tartu Ülikooli Akadeemiline Spordiklubi (TÜASK) tõid välja, et sportlastoetuse piirmäära võiks tõsta kahekordse piirmäära pealt kolmekordse piirmäära peale. Lisaks esitas TÜASK ettepaneku tõsta ka sportlasestipendiumi piirmäära 12-kordse kuu töötasu alammäära 24-kordseks, viidates eelnõu seletuskirjas välja toodule, et sportlastel on raske saavutada maailmatasemel tulemusi, kui nad peavad lisaks sportimisele keskenduma ka palgatööle, et tagada eluks vajalikud sissetulekud. Mõlemad ettepanekud osutusid kultuurikomisjoni poolt mitteamvestatuks, viidates EMTA analüüsi tulemustele, et 2016. ja 2017. aastal oli sportlasi vastavalt 87% ja 85%, kellele maksti stipendiumi alla kuu töötasu alammäära ning seetõttu muudatus ei mõjuta valdavat osa sportlastest. (Seletuskirja lisa 3, 2019)

Sportlasestipendiumi ja -toetusega seoses oli veel Eesti Kergejõustikuliidu poolt esitatud märkus, et piirmäära kehtestamine võib tekitada alaliitude ja spordiklubide vahel konflikti, kuna maksmine muutub varasema süsteemiga võrreldes lihtsamaks. Komisjon selgitas, et seadusest tulenevalt peab sportlane tegema selle valiku, kust ja kui palju ta stipendiumit taotleb. Eesti Jalgpalliliit tegi märkuse ainult sportlasetoetuse tulumaksuseaduse osas, mis võeti komisjoni poolt arvesse ning selle tulemasena täiendati tulumaksuseadust. (*Ibid.*)

Eelnõu tulemusena tehti muudatused spordiseaduses ja teistes seonduvates seadustes, mis jõustusid 1. märtsil 2020. Muudatustest tulenevalt kehtestati uued sportlasestipendiumi maksmise alused, piirmäär ja kord ning loodi sporditoetus kui uus täiendav toetuse liik sportlastele. Tulumaksuseaduse muudatusest tulenevalt ei maksustata nii sportlasestipendiumi kui ka -toetust tulumaksuga, kui see on makstud vastavalt spordiseaduses sätestatud alustel, piirmääras ja korras. (Spordiseaduse muutmise ..., 2020)

Eestis on spordipoliitika kujundamise osas vaeva nähtud, võttes arvesse ka spordiorganisatsioonide tagasisidet või selgitades neile teatud muudatuste mitte tegemist, põhinedes varasemalt tehtud uuringutel. Seega Eesti valitsus üritab luua Eesti sportlastele soodsat keskkonda nii tipptasemel spordiga tegelemiseks, andes spordiklubidele ja -organisatsioonidele võimaluse maksta sportlasestipendiumeid ja -toetusi, et sportlane ei peaks lisaks täiskohaga tööle käima, et eluks vajalikku sissetulekut teenida.

2. VABATAHTLIKELE SPORDIKOHTUNIKELE TEHTAVAD VÄLJAMAKSED

Vabatahtlikud omavad tähtsat rolli spordiürituste toimumisel. Vabatahtlikud panustavad paljudesse tegevustesse, tänu millele saab spordisündmus toimuda – alustades väiksematest maakondlikest võistlustest lõpetades olümpiamängudega. Esimeses alapeatükis annab autor ülevaate vabatahtlike rolli tähtsusest ning nende säilitamise olulisusest spordiorganisatsioonide juures. Teises alapeatükis kirjeldab autor Eesti spordiorganisatsioonide kulusid, milliseid väljamakseid on hetkel võimalik spordikohtunikele teha ning toob välja milliseid võimalusi pakub Eesti Jalgpalli Liit vabatahtlikele spordikohtunikele.

2.1. Ülevaade vabatahtliku rolli tähtsusest

Mittetulunduslikud spordiklubid omavad olulist rolli mittetulundussektoris ning kaasavad palju vabatahtlikke (Wicker, Frick 2016). Vabatahtlik on isik, kes töötab vabast tahtest või suhteliselt sundimatult ega saa üldse tasu või saab suhteliselt väikest hüvitist või tasu (Cnaan et al., 1996). Kanadas on kõige levinumad MTÜd spordi- ja rekreatsiooniorganisatsioonid ning 21% kõigist töötundidest tehakse nendes organisatsioonides vabatahtlike poolt. Samuti on Euroopa Liidus spordisektoris kõige rohkem vabatahtlikke – näiteks Saksamaal on ülekaalukalt suurim osa vabatahtlikest tegev mittetulunduslikes spordiklubides. (Wicker, Frick 2016)

Samuti suured spordiüritused nagu olümpiamängud, tuginevad suurel arvul vabatahtlikel, kes on pühendunud organisatsioonile ja ürituse toimumisele. Näiteks 2004. aasta Ateena olümpiamängudele kandideeris umbes 160 000 vabatahtlikku, 2012. aastal oli Londoni Olümpiamängudel 100 000 vabatahtlikku (International Olympic Committee, 2019), 2008. aasta Hiina olümpiamängudel osales 70 000 vabatahtlikku. 2022. Bejingi taliolümpiamängudele kandideeris 1 000 000 vabatahtlikku, kellest valiti välja ligikaudu 20 000 vabatahtlikku. See näitab, et ka hiinlastel on tekkinud suur entusiasm vabatahtlikku tegevuse vastu. (Zhigan et al. 2022)

Spordikohtunikud on oluline kvaliteedi element enamikel spordivõistlustel (Cuskelly, Hoye 2013). Sellest tulenevalt on spordi juhtorganid otsinud võimalusi, kuidas suurendada kvalifitseeritud kohtunike arvu. Näiteks, on välja töötatud strateegiaid, mis aitavad kohtunikke värvata, koolitada ja neid hoida. Need strateegiad põhinevad sageli mitmetel kohtunikuks saamise motiividel nagu rahalised hüved, võim, teatud kehalise vormisoleku saavutamine ja/või hoidmine ning ka soov spordile tagasi anda. (Wicker, Frick 2016)

Paljude lääneriikide valitused viivad ellu spordipoliitika programme, mis on suunatud sporitüritustel osalejate arvu suurendamisele. See lisab omakorda koormust spordisüsteemide suutlikkusele tagada piisav arv akrediteeritud kohtunikke. Peaaegu eranditult nõuab organiseeritud võistlussport nõuetekohaselt akrediteeritud ja koolitatud kohtunikke, kes tegutseksid eelnevalt kindlaksmääratud aegadel ja kohtades, et võistlused saaksid toimuda ning pakkuda osalejatele ootuspärase kvaliteediga võistlusi. Kuna aga kohtunike, eriti just karjääri alustavate kohtunike arv väheneb, seisvad spordiorganisatsioonid silmitsi probleemiga, kuidas säilitada olemasolevaid kohtunikke. (Cuskelly, Hoye 2013)

Vabatahtlike kohtunike, arbiteride ja spordiametnike rollid on äratanud aina vähem huvi (Cuskelly, Hoye 2013). Kuigi Breuer et al. (2012) uuringu kohaselt on spordiklubid võimelised kompenseerima vabatahtlike arvu vähenemist, peaks spordiklubide, -alaliitude ja poliitikakujundate üks peamisi poliitikatöö tulemusi olema vabatahtliku töö tunnustamise parandamine.

2017. aasta eurobaromeetri uuringu tulemusena ütles 6% Euroopa Liidu kodanikest, et nad osalevad vabatahtlikus töös, mis toetab sporti. Võrreldes 2013. aastaga langes näitaja vaid ühe protsendi võrra. Kõige tõenäolisemalt teevad vabatahtlikku tööd Hollandi, Rootsi (mõlemad 19%) ja Taani (18%) vastajad. Eesti näitaja oli 8%. Inimesed, kes on spordivaldkonnas vabatahtlikud, tegelevad erinevate tegevustega. Levinuim tegevus on spordiürituse korraldamine või läbiviimisele kaasaaitamine (33%), millele järgneb treeneritöö või koolitamine (27%). Muudeks levinud tegevusteks on juhatuse või komisjoni liikmeks olemine (21%), klubi igapäevase tegevuse toetamine (20%) ja administratiivsete ülesannete täitmine (18%). Oluline on ka välja tuua, et võrreldes 2013. aastaga on vabatahtliku kohtuniku või muu ametinku osakaal tõusnud kolme protsendipunkti võrra (12%), mis näitab ka vabatahtlike kohtunike tõusvat tähtsust. (European Commission, 2018)

Vabatahtlike tõhus juhtimine võib tagada spordiürituste teenuse kvaliteedi. Siiski ei ole täielikult uuritud mehhanismi, kuidas vabatahtlike juhtimine mõjutab vabatahtlike suhtumist ja käitumist. (Zhigan et al. 2022) Institutsioonilisest vaatenurgast tähendab spordiürituste vabatahtliku tegevuse juhtimine erinevaid töid, mis on seotud vabatahtliku tegevuse juhtimisega spordiürituste raames, sealhulgas vabatahtlike värbamine, valimine, suunamine, koolitamine, toetamine, tulemusjuhtimine ja ka vabatahtlike tunnustamine. (Cuskelly et al. 2006)

Vabatahtlikuna spordiüritustel osalemine võib suurendada inimeste sotsiaalset kapitali (Storr, Spaaij 2017). Zhigan et al. (2022) uuringu kohaselt mõjutab sotsiaalne kapital ka vabatahtlike käitumist spordiüritustel - mida kõrgem on sotsiaalne kapital, seda parem on käitumine ja suhtumine vabatahtlikkusse töösse. Seega spordiürituste vabatahtlike sooritusvõimet saab parendada ka nende sotsiaalse kapitali suurendamisega (*Ibid.*). Lisaks inimestel, kes on olnud vabatahtlikud pikka aega, on tekkinud solidaarsus kollektiivi vastu. Neile pakub vabatahtlik töö rahuldust ning nad on toonud ka pere, lapsed klubisse. (Schlesinger et al., 2013)

Mõned uuringud on hinnanud ühe tunni vabatahtliku töö rahalist väärtust spordiorganisatsioonides ja spordiüritustel. Alternatiivkulu lähenemisviisi rakendamisel dokumenteerisid Orłowski ja Wicker (2015) spordiklubide vabatahtlike rahaliseks väärtuseks ligikaudu 14 eurot, samas kui Solberg (2003) määras spordiürituste vabatahtlikele rahaliseks väärtuseks 22 eurot. Üldjoontes hõlbustavad spordiametnikud kehalises tegevuses osalemist, mille tulemuseks on nii tervislikud kui ka sotsiaalsed hüved osalejatele. Lisaks annavad paljud spordiametniku omandatud oskused kaudset majanduslikku ja sotsiaalset kasu. (Cuskelly, Hoye 2013)

Vaatamata sellele, et poliitikakujundajad teadvustavad vabatahtlike töö rahalist väärtust ning olemasolevate hindamismeetodite mitmekesisust, on empiirilisi tõendeid suhteliselt vähe, eriti spordiürituste kontekstis ja erinevate vabatahtlike rühmade kohta. Ühiskondliku hüve lähenemisviisi rakendamine tundub spordis eriti paljutõotav, sest kasusaajaid on lihtne tuvastada, kuna nad viibivad tavaliselt samas kohas ja ajal, kui vabatahtlikud oma tööd teevad. Teistes sektorites see nii ei ole. Näiteks treeningutel osalejad on spordiklubides vabatahtlike treenerite otsesed kasusaajad, spordivõistlustel sportlased on kasusaajad vabatahtlikest kohtunikest ja arbiteridest. (Wicker, 2017)

Allen ja Bartle (2014) vaatlesid vabatahtlikke kohtunikke spordiüritustel, mille tulemusena leidsid, et vabatahtlike kaasamine oli seotud nende algse motivatsiooniga, kuid olulised olid ka

juhtimistavad. Vabatahtlike edukaks juhtimiseks on oluline teada, millised institutsionaalsed tavad, eesmärgid ja väärtused mõjutavad isiku otsust minna vabatahtlikuks ning mil viisil mõjutavad need vabatahtlikku kogemusi ja sellele järgnenud tagajärgi (kas ja kuidas on soov jätkata jm). Lisaks on võimalik, et sõltuvalt vabatahtliku rollist on institutsionaalsete tegurite olulisus erinev, kuna vabatahtlikud kohtunikud või treenerid peavad tähtsaks muid tunnuseid/omadusi kui juhatuse liikmed. (Wicker, 2017)

Schlesinger et al. (2013) uuringu kohaselt on probleemiks ka see, et klubi administraatorite ja vabatahtlike ootused ei ole selgelt üksteisele sõnastatud ning sellest tulenevalt pole klubiliikmed teadlikud vabatahtlike ootustest ega vabatahtliku poolt tajutavatest kohustustest. Sellest tulenevalt pole ka klubi teadlik, kas nad tegelikult vastavad vabatahtlike ootustele või mitte, mis võib viia usalduse puudumisele vabatahtliku ja organisatsiooni vahel. (Schlesinger et al., 2013)

Ka Taylor et al. (2006) rõhutasid, et ootused, mis vabatahtlikeil on endile, erinevad sellest, millised ootused on klubiliikmetel neile. Kui vabatahtlikud soovivad rahuldust pakkuvat tööd meeldivas sotsiaalses keskkonnas, mis sobib neile nende piiratud aja jooksul, ootavad klubiliikmed, et vabatahtlikud jälgiks ka ametialaseid, juriidilisi ja regulatiivseid nõudeid. Seejuures Cuskelly et al. (2006) leidsid, et laialdasemalt planeerimis-, treening- ja tugipraktikat kasutavad spordiklubid tajusid vähem probleeme vabatahtlike hoidmisel.

Kui aga vaadata erinevaid vabatahtlike gruppe, siis selgub, et varasemad uurimistööd on keskendunud vabatahtlikele, kes tegutsevad juhtivatel positsioonidel, nagu näiteks juhatuse liikmed ja juhid, ning liiga vähe tähelepanu on pööratud teistele vabatahtlike rollidele, nagu näiteks treenerid ja kohtunikud või ametnikud. Paljudes riikides aga on just vabatahtlikel treeneritel, kohtunikel või ametnikel oluline roll spordisüsteemi tõhusaks toimimiseks. Näiteks paljude spordiürituste, turniiride ja liigade korraldamine, on põhimõtteliselt võimatu vabatahtlike treenerite, kohtunike või ametniketa. (Wicker, 2017)

Wicker ja Frick (2016) uurisid eeskujude mõju spordikohtunike hulgas allavoolu efekti (*trickle-down effect*) perspektiivist. Allavoolu efekt eeldab, et inimest inspireerib tippспорт, spordiinimesed või soov ise spordiüritustel osaleda. Efekti kohandati Saksamaa jalgpallikohtunike uuringule nii, et kohtunikud saavad samuti olla edukad. Uuringu jaoks oli oluline, et kohtunik oleks edutatud vähemalt Saksamaa kõrgeima jalgpalliliiga ehk Bundesliga staatusesse – kohtunikud, kes näitavad üles silmapaistvaid tulemusi madalama divisjoni mängude kohtunikena, edendatakse Bundesliga

kolmanda taseme kohtunikuks; silmapaistava tulemusega Bundesliga kolmanda tase taseme kohtunik edendatakse Bundesliga teise taseme kohtunikuks jne kuniks Bundesliga esimese taseme kohtunik edendatakse FIFA kohtunikuks. Uuringu tulemustena selgus, et kohtunikud, keda edutati FIFA kohtunikuks või Bundesliga esimese, teise või kolmanda taseme kohtunikuks, avaldasid positiivset mõju juba aktiivsetele kohtunikele, motiveerides neid jätkama. Kuna igal aastal registreerus aina rohkem inimesi kohtunikekoolitustele litsentsi saamiseks, järeldati, et neid mõjutasid positiivselt kohtunikud, keda edutati Bundesliga esimese taseme kohtunikuks. Sellest tulenevalt võiksid ka mittetulunduslikud spordiorganisatsioonid töötada välja tegevusi, mis aitavad eeskujude mõju ära kasutada – näiteks kutsuda potentsiaalseid eeskujusid kohtunike koolitusele. Seejuures tuleks rõhuda ka sellele, et silmapaistvaks saavutuseks ei tasuks ainult pidada kõrgeima taseme kohtuniku staatus, vaid ka madalamaid, mis on eeltingimus ühel päeval kõrgemale tasemele jõuda.

Viimase aastakümne jooksul on märgata vabatahtliku töö tõusutrendi. Pikaajased vabatahtlikud on kasulikud ka spordiorganisatsioonidele, kuna nende suhtumine ja käitumine on parem. Selle tagab ka järjepidev töö vabatahtlikega, teadustades neile organisatsiooni eesmärke ning ootusi, mis on seatud vabatahtlikele. Oluline roll on ka vabatahtlike tunnustamisel ning nende koolitamisel – tuleb keskenduda ka vabatahtlike tagasisidele ning leida erinevaid viise, kuidas neid motiveerida. Selged eesmärgid, vabatahtliku töö olulisuse rõhutamine ning vabatahtlike tunnustamine pakub ka vabatahtlikele endile rahuldust ning motiveerib neid organisatsiooni juures olema kauem.

2.2. Ülevaade spordiorganisatsioonide kuludest ja spordikohtunikele tehtavatest väljamaksetest Eestis

Eesti spordiorganisatsioonide kuludest läheb valdav osa projekti- ja tegevuskuludeks ning tööjõukuludeks (vt Tabel 2). 2021. aasta seisuga kulus spordiorganisatsioonidel ligi 49 miljonit eurot tööjõukuludele. Seega on spordiorganisatsioonide jaoks olulisel kohal erinevate maksuvabastus meetmete rakendamine, et klubidel oleks võimalik hoida maksukoormus madal ning suunata raha spordi arengusse.

Sport 2030 raames on seatud mitu prioriteetset arengusuunda, millest üks keskendub Eestis korraldatavate võistluste arendamisele. Kuna spordikohtunikud on oluline kvaliteedi element enamikel spordivõistlustel (Cuskelly, Hoye 2013), on oluline ka riigi panus vabatahtlike spordikohtunike arengusse.

Tabel 2. Spordiorganisatsioonide kulud (eurodes)

	2017	2018	2019	2020	2021
Tööjõukulud	32 660 021	37 615 083	40 199 925	42 030 045	48 872 928
Jagatud annetused ja toetused	3 010 304	2 828 433	2 515 810	3 083 333	3 947 234
Projekti- ja tegevuskulud	68 206 296	68 881 408	82 350 665	67 196 049	76 538 176
Muud kulud	6 594 083	15 200 901	10 265 077	16 077 315	15 908 267
Kulud kokku	110 470 704	124 525 825	135 331 477	128 386 742	145 266 605
..stipendiumid	3 598 209	3 573 194	2 092 415	1 089 524	623 845
..treeneri või sporditegevust juhendava treenerikutseta isikute töötasud	20 928 531	25 732 874	27 473 210	27 659 326	32 148 174
..sportlaste töötasud	1 935 618	1 820 228	2 189 033	2 097 980	3 625 028

Allikas: Autori koostatud Eesti Statistikaameti (tabel KU168) andmete baasil.

Tavapäraselt on spordiklubidel võimalik maksta spordikohtunikele töötasu või muud võlaõigusliku lepingu alusel makstavat tasu. Novembris 2017 algatati Vabariigi Valitsuse poolt eelnõu, mille eesmärgiks oli „aidata spordiorganisatsioonidel arendada spordikohtunike tegevust“. Seadus jõustus 1. jaanuarist 2018 ning seetõttu täiendati spordiseadust § 92. Vabatahtliku spordikohtuniku tegevusega seotud kulude hüvitamine. (Vabariigi Valitsus, 2017) Muudatusest tulenevalt, on spordiorganisatsioonil või -koolil õigus maksta kuludokumente nõudmata spordikohtunikule kuni 20 eurot päevas ning maksimaalselt 1040 eurot kalendriaastas, ilma kuludokumente nõudmata (Stipendiumid, ..., 2022). Oluline on, et täidetud oleksid ka vabatahtliku spordikohtuniku puhul järgnevad tingimused:

1. on spordialaliidu poolt atesteeritud või alla 20-aastane;
2. ei saa samal võistlusel spordikohtunikuna tegutsemise eest töötasu ega töövõtulepingu, käsunduslepingu või teenuse osutamiseks sõlmitud muu võlaõigusliku lepingu alusel makstavat tasu (SpS §9²).

Seadusemuudatuse ettevalmistamise käigus viis Kultuuriministeerium läbi ka põhjaliku uuringu spordiorganisatsioonide hulgas, et kaardistada spordikohtunike hetkeseis. Uuringu tulemusena selgus, et 2016. aastal maksid spordiorganisatsioonid spordikohtunikele kokku veidi üle miljoni euro. Oluline on, et see summa ei sisaldanud spordiklubide ega -koolide poolt korraldavate

võistlustega seotud kulused, „mis on valdavalt seotud vabatahtlike kohtunike ja neile kohtunikuks olemisega kaasnevate kulude hüvitamisega“. Ekspertide hinnangul on nii kohtunike kui ka vabatahtlike spordikohtunike hüvitised sarnases vääringus. Eelnevat arvesse võttes tegi Kultuuriministeerium ettepaneku hüvitada vabatahtlikule spordikohtunikele ilma kuludokumente nõudmata kuni 20 eurot ühe päeva eest. Hüvitise määra kujunemisel võeti arvesse hooaja jooksul tehtavad kulud, mis on välja toodud Tabelis 3. (Vabariigi Valitsus, 2017)

Tabel 3. Spordikohtuniku kulud võistlushooajaks (eurodes)

Kululiik	Kulu aastas	Kulu ühe korra eest*	Märkused
Koolitused, litsentsid	100	1,92	kohtunikuna tegutsemise aluseks on reeglina aasta aega kehtiv litsents, mille taotlemine ja uuendamine eeldab kulutusi. Arvestuslikult: litsents 25 eurot, 2 koolitust à 25 eurot, transport 25 eurot
Vormiriietus ja muud vahendid	200	3,85	nt kohtunikusärk, jalanõud, kõrvatropid/klapid (nt laskesport), päikeseprillid, päikesekaitse vahendid (nt ranna-alad) jms, olenevalt ala spetsiifikast
Töövahendid	75	1,44	nt vile, stopper, kirjutusvahendid, arvuti/andmeside jms
Transport	468	9,00	maakonnasisene ja lähimaakondade vaheline transport, kohapealne transport. Arvestuslikult keskmine kilometraaž 60 km (edasi-tagasi) võistluse kohta, 0,15 senti km eest
Majutus	300	5,76	mitmepäevased võistlused, koolitused/seminarid
Kokku	1143	21,98	–

Allikas: Vabariigi Valitsus (2017)

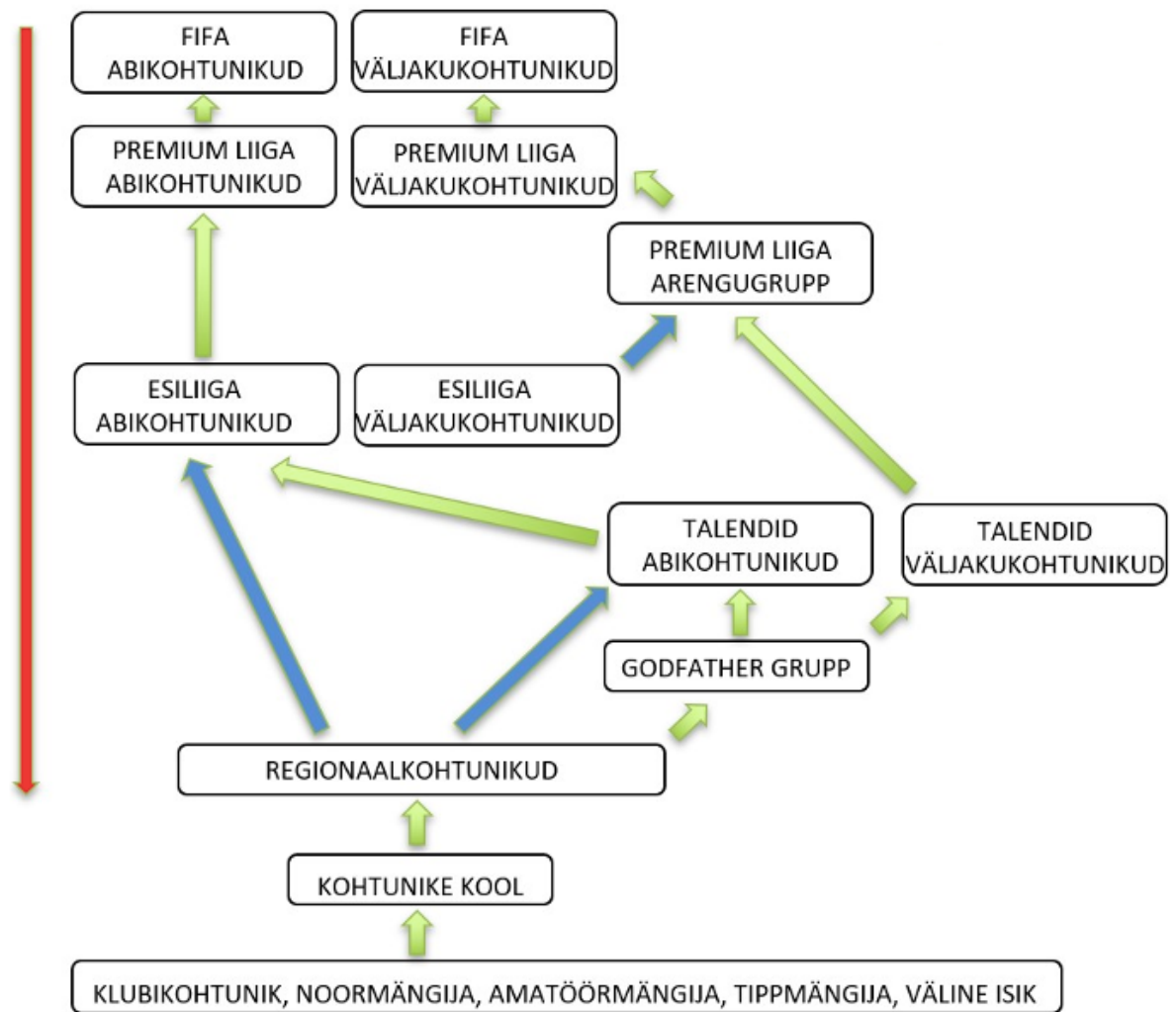
Märkus: *arvestuslikult 52 kohtunikuna tegutsemise päeva aastas

Eestis on ligikaudu 300 aktiivset jalgpallikohtunikku. Vastavalt Eesti Jalgpalli Liidu (edaspidi EJL) reglemendile peab igal liigamängul olema kindel arv kohtunikke. Eesti kõige kõrgemas liigas ehk Premium liigas peab mängu ajal olema kokku neli kohtunikku – väljakukohtunik, kaks abikohtunikku ning neljas kohtunik. Alates 2023. aastast on igal Premium liiga mängul ka videokohtunik ning videokohtuniku abi. Madalamate liigade mängudes peab olema kolm kohtunikku – väljakukohtunik ning kaks abikohtunikku. Vähem kohtunikke on nõutud ka saali- ning rannajalgpallis, kus meistriliigas peab olema kolm kohtunikku ning esiliigas kaks kohtunikku. (Eesti Jalgpalli Liit, 2023)

EJL on jaganud spordikohtunikud erinevatesse taseme- ja arengurühpidesse. Joonisel 2 on kujutatud kohtuniku elukaar, kus roheline nool viitab kohtunikukarjääri loogilisele liikumisele, sinised jooned näitavad erandlikke liikumisi ning punane joon näitab tasemelt alla kukkumist. Alaliidu tingimustest tulenevalt, peab alustav kohtunik läbima kohtunike kooli, peale mida omistatakse talle regionaalkohtuniku staatus ning seejärel on kohtunikul võimalus aja jooksul edasi areneda FIFA kohtunikuks. Seejuures on oluline välja tuua, et nii noorte, naiste kui ka madalama meeste liigade jalgpallimänge Eestis teenindavad peamiselt regionaalkohtunikud. Kohtunike kooli on läbinud

- 2018. aastal 84 uut jalgpallikohtuniku;
- 2019. aastal 83 uut jalgpallikohtuniku;
- 2020. aastal 150 uut jalgpallikohtuniku;
- 2021. aastal 121 uut jalgpallikohtuniku.

Jalgpalli alaliit on nii alustavate kui ka kõrgema taseme kohtunike arendamiseks ja toetamiseks töötanud välja ka kohtunike tugistruktuuri. 2020. aasta juulis võeti osakoormusega tööle kohtunike regioonijuhid, kelle eesmärgiks oli nii kohtunike koolitamine, arendamine kui ka toetamine kindlas regioonis. Lisaks toetavad regioonijuhid ka spordiklubisid, kui neil peaks tekkima küsimusi seoses kohtunikega. EJL kohtunike tugistruktuuri kuuluvad lisaks regioonijuhtidele ka kohtunike vaatlejad, mentorid ja tugiisikud. Vaatlejad on endised kohtunikud, kes on kuulunud Eesti kõrgema taseme või FIFA kategooriasse. Vaatlejate ülesandeks on hinnata kohtuniku pehmeid oskusi mängu jooksul (kehakeel, vile tonaalsus, suhtlemisoskus jm) ning mängu järgselt anda kohtunikule tagasisidet tema soorituse kohta. Mentoriteks on kohtunike vaatlejad, kes soovivad toetada premium liiga arengurühmis kohtuniku kahe hooaja jooksul. Tugiisikuks saavad olla tegevkohtunikud või vaatlejad. Oluline pole kohtuniku kõrgtase, vaid soov toetada alustava kohtuniku arengut ning jagada enda teadmisi ja kogemusi. (Eesti Jalgpalli Liit, 2023)

Joonis 2. Kohtuniku elukaar
 Allikas: Eesti Jalgpalli Liit (2023)

Seega on näha, et EJL panustab alustavate kohtunike arengusse, et karjääri alustavate kohtunike arv aina suureneks. See näitab ka Eestis akrediteeritud kohtunike olulisust ning alaliidu soovi kohtunikke toetada kogu karjääri jooksul, luues erinevate tasemete kohtunikele võimalusi nende igakülgeks arenguks.

3. MAKSUMUUDATUSTE MÕJU SPORDIKOHTUNIKELE JA SPORTLASTELE TEHTAVATELE VÄLJAMAKSETELE

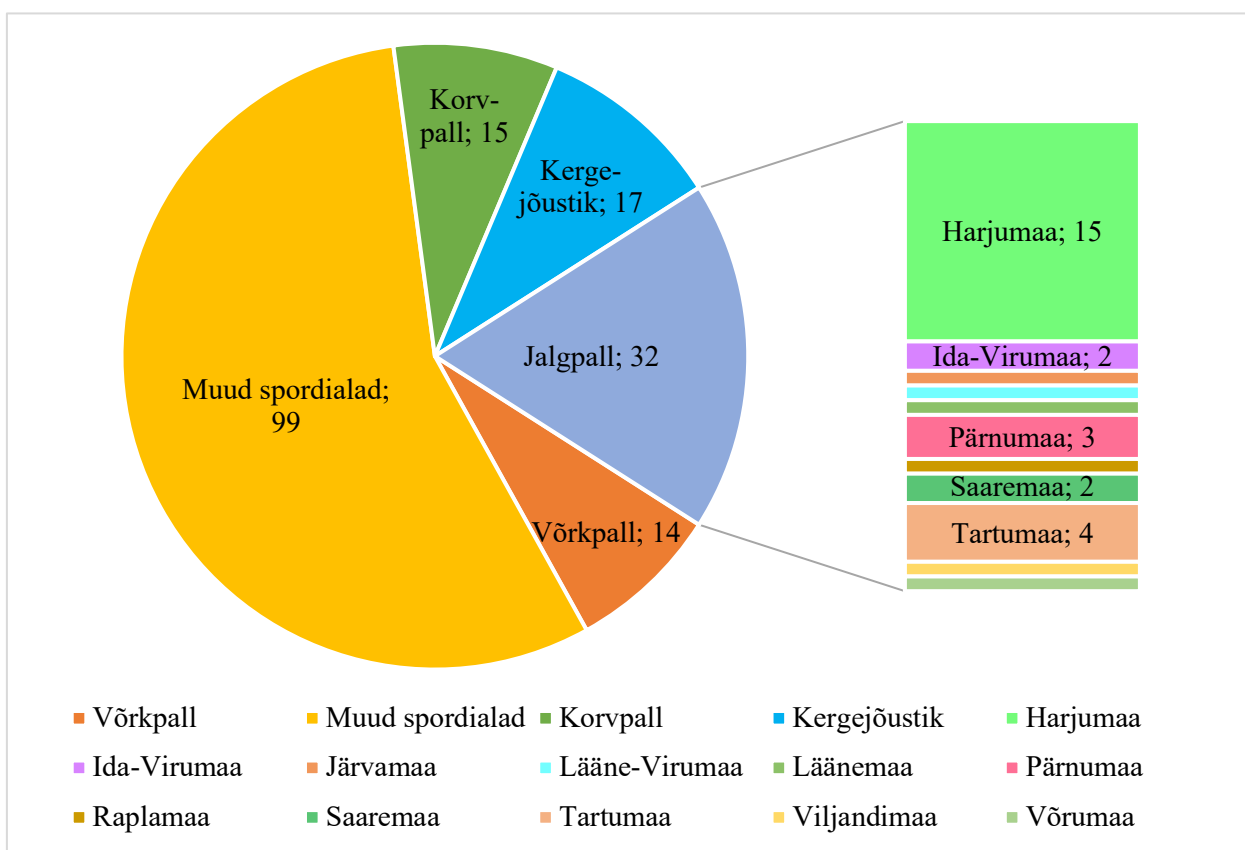
Käesolev peatükk annab ülevaate, kuidas seadusemuudatused on rakendunud praktikas ning kas need on täitnud eelnõude ajal püstitatud eesmärgid. Esimeses alapeatükis põhjendab autor valimi ja meetodika valikut. Teises alapeatükis toob autor välja intervjuude tulemused.

3.1 Uuringu meetodika ja valim

Kvalitatiivne uurimus on suunatud konkreetse juhtumite analüüsimisele nende ajalises ja lokaalses eripäras, kus on vajadusel võimalik olla paindlik uurimisülesannete täitmisel (Flick, 2009). Kvalitatiivset uurimistööd kasutatakse ka juhul, kui töötatakse mitteamvuliste andmetega ning uurimistöö tulemused põhjalikud, detailsed kirjeldused (Õunapuu, 2014). Eelnevat arvesse võttes on ka antud töö raames parimaks meetodiks kvalitatiivne lähenemine, et tagada detailsed kirjeldused ning põhjalikud arvamused. Autor peab parimaks meetodiks poolstruktureeritud intervjuud, et vajadusel esitada täpsustavaid küsimusi ning saada põhjalikud vastused. Autori arvates ei ole hetkel kvantitatiivse meetodi kasutamine mõistlik, sest seadusemuudatusest on möödunud vähe aega ning olemasolevate andmete baasilt oleks raske teha järeldusi. Kuigi ankeetküsimustikuga oleks autor jõudnud rohkemate spordiklubideni, välistas autor selle meetodi, kuna vastused oleks võinud jääda lakoonilised ning seetõttu oleks olnud samuti keeruline teha järeldusi, milline on spordiorganisatsioonide hoiak.

Autor on töös kasutanud eesmärgistatud valimit. Eesmärgistatud valimi koostamisel kasutatakse oma eriteadmisi mõne rühma kohta, et tagada teatud tüüpi isikute kaasamine uuringusse (Lune, Berg, 2017). Alates 2020. aasta 1. märtsist on spordikoolidel ja -organisatsioonidel kohustus esitada Eesti Spordiregistrile andmed sportlasestipendiumi ja -toetuste väljamaksete kohta. Vastavalt Eesti Spordiregistri andmetele, on alates märts 2020 kuni detsember 2022 maksanud sportlasestipendiumit 144 spordiklubi (Joonis 3). Kõige rohkem sportlasestipendiume on maksanud jalgpalliklubid (32 klubi), millele järgnevad kergejõustiku-, korvpalli- ja võrkpalliklubid, kus on

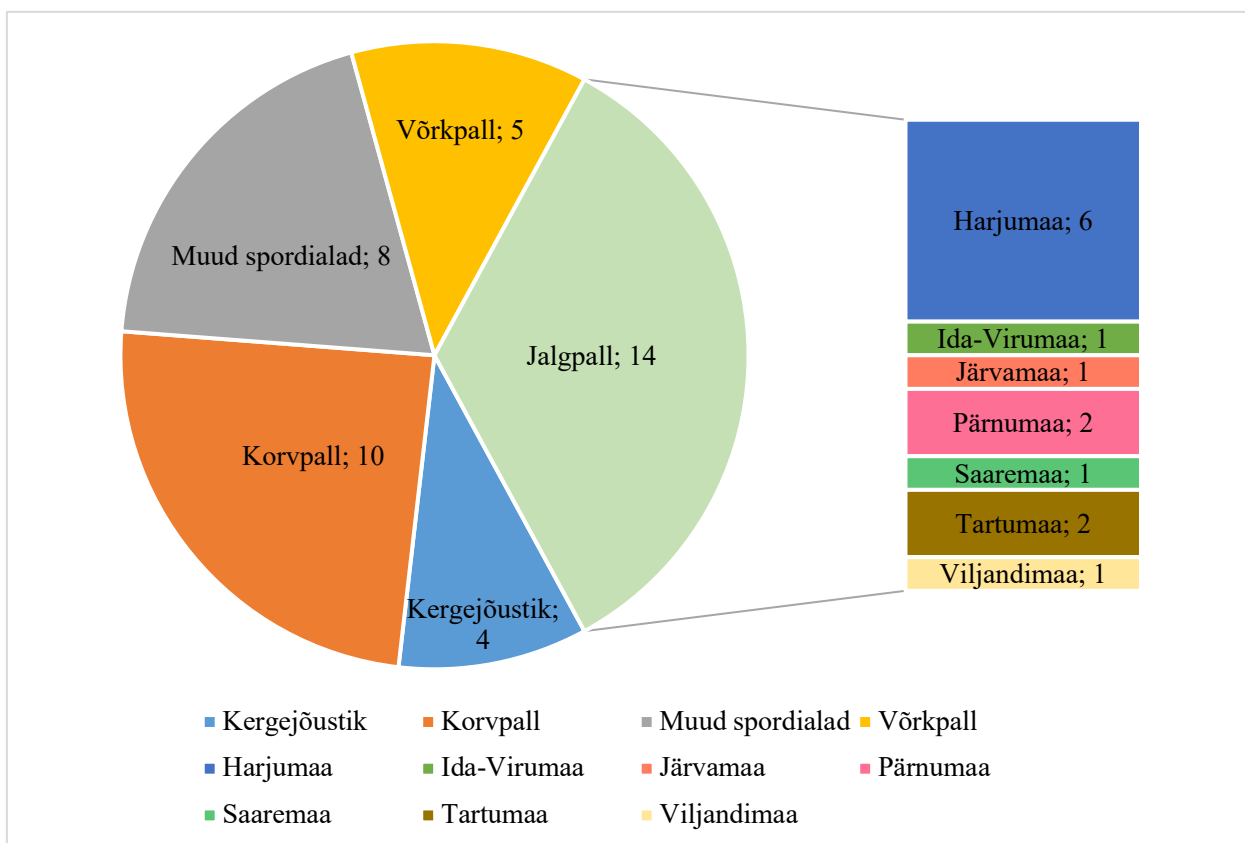
sportlasestipendiumeid maksnud vastavalt 17, 15 ja 14 spordiklubi. Ülejäänud spordialade puhul on antud perioodil väljamakseid teinud vähem kui 10 spordiklubi. Kuna jalgpalliklubid on teinud kõige rohkem väljamakseid, otsustas autor valida intervjuueeritavateks jalgpalliklubide esindajad, kuna neil on kõige rohkem kokkupuudet. Lisaks on jalgpalliklubisid, kes maksavad enda klubi sportlastele sportlasestipendiumit üle kogu Eesti – Harjumaal on 15, Tartumaal neli, Pärnumaal kolm ning Ida-Virumaal ja Saaremaal kaks jalgpalliklubi. Igas ülejäänud maakonnas on esindatud üks jalgpalliklubi, kus makstakse sportlasestipendiume.

Joonis 3. Sportlasestipendiumi maksavad spordiklubid spordialade ja jalgpallis maakondade lõikes

Allikas: Autori koostatud Eesti Spordiregistri päringu andmete alusel

Lisaks sellele, et spordiklubid ja -organisatsioonid peavad esitama andmeid sportlasestipendiumite maksmiste kohta, on neil kohustus esitada andmeid ka sportlasetoetuste väljamaksete kohta. 2020 märtsist kuni 2022 detsembrini on sportlasetoetust maksnud kokku 41 spordiklubi. Sarnaselt sportlasestipendiumitele on ka sportlasetoetuste väljamaksete tegemine kõige populaarsem jalgpalliklubide hulgas (Joonis 4), moodustades kolmandiku (14 jalgpalliklubi) kõikidest spordiklubidest, kus makstakse sportlastele sportlasetoetust.

Joonis 4. Sportlasetoetust maksvad spordiklubid spordialade ja jalgpallis maakondade lõikes
Allikas: Autori koostatud Eesti Spordiregistri päringu andmete alusel

Tagamaks põhjalik ning ootuspärane arutelu, koostas autor poolstruktureeritud intervjuu jaoks intervjuu kava, mis on Lisas 1. Intervjuud viidi läbi aprillis 2023 nii videokõnena või silmast-silma vestlusena. Intervjuud salvestati helifailidena ning hiljem transkribeeriti kasutades tekstiks.ee kõnetuvastuse teenust (Olev, Alumäe 2022). Intervjuud kestsid 30 minutit.

Intervjuudele eelnevalt saatis autor jalgpalliklubidele e-kirja, kus kirjeldas magistritöö eesmärki ning selgitas, miks soovib teha intervjuud valitud jalgpalliklubiga. Autor soovis intervjuuerida klubi juhtkonnast isikut, kes oleks klubi poolt kursis nii sportlastele kui ka spordikohtunikele tehtavate väljamaksetega ning oleks teadlik väljamaksete tingimustest nii klubi siseselt kui ka seadusest tulenevatest nõuetest. Sellest tulenevalt saatis autor e-kirjad juhatuse liikmetele ja/või spordidirektoritele, sõltuvalt spordiklubi suurusest ning klubis eksisteerivatest rollidest. Kuna sportlasetoetusi on võimalik maksta lisaks töötasule, eeldas autor, et kõige tõenäolisemalt makstakse sportlastoetusi ja ka stipendiumeid kõrgemates liigades olevate klubide mängijatele. Seetõttu koostas autor listi jalgpalli meistri- ja esiliigas mängivates klubidest. Kiri saadeti 14 spordiklubile, kellest esialgu kuus olid nõus uuringus osalema ning intervjuuküsimustele vastama.

Üks klubi ei andnud rohkem tagasisidet intervjuu tegemise ajaga seoses, seega kokku intervjueriti kuut jalgpalliklubi. Ülejäänud kuuele klubile saadeti ka meeldetuletus, kuid ka neile ei tulnud vastust. Üks jalgpalliklubi loobus intervjuus osalemast, kuna klubi „...ei maksa ühelegi oma mängijale palka või klubi (sportlase)stipendiumit, vaid läbi EJL-i saavad kuus klubi mängijat EJL-i noormängija arengustipendiumit...“.

3.2. Tulemuste analüüs ja järeldused

Hetkel kehtiva seaduse järgi on spordiklubidel ja -organisatsioonidel võimalus maksta sportlastele nii töötasu, sportlasetoetust kui ka sportlasestipendiumi. Autor uuris, milliseid väljamakseid teevad Eesti jalgpalliklubid. Tabelis 4 on x'iga märgitud aastatel 2019-2023 Eesti jalgpalli meistriliiga klubid. Tulemuste analüüsimiseks uuris autor nende klubide majandusaasta aruandeid 2019. kuni 2022. aastani. Maardu Linnameeskonna majandusaasta aruandeid autor ei uurinud, kuna klubid on mänginud meistriliigas vaid ühe hooaja ning seejärel langenud madalamasse liigasse, kus tõenäoliselt sportlastele tasu ei maksta. Samuti ei vaadanud autor Harju JK Laagri varasemaid majandusaasta aruandeid, kuna klubi tõusis alles sel aastal meistriliigasse.

Tabel 4. Eesti jalgpalli meistriliiga klubid aastatel 2019-2023

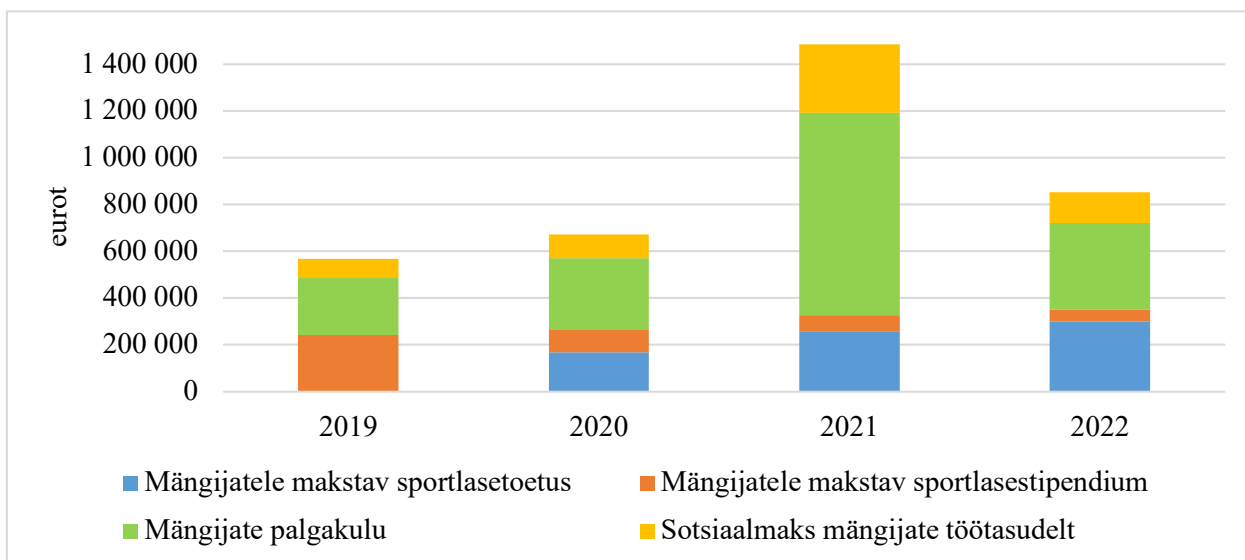
Võistkond	2019	2020	2021	2022	2023
FC Kuressaare	x	x	x	x	x
Harju JK Laagri	–	–	–	–	x
JK Narva Trans	x	x	x	x	x
JK Tallinna Kalev	x	x	–	x	x
Maardu Linnameeskond	x	–	–	–	–
Nõmme Kalju FC	x	x	x	x	x
Paide Linnameeskond	x	x	x	x	x
Pärnu JK Vaprus	–	–	x	x	x
Tallinna FC Flora	x	x	x	x	x
Tallinna FCI Levadia	x	x	x	x	x
Tallinna JK Legion	–	x	x	x	–
Tartu JK Tammeka	x	x	x	x	x
Viljandi JK Tulevik	x	x	x	–	–

Allikas: Autori koostatud Eesti Jalgpalli Liidu andmete alusel

Joonisel 5 on kujutatud Tallinna FC Flora erinevaid mängijatega seotud tööjõukulusid. Jooniselt on näha, et 2020. aastal loodud sportlasetoetus on leidnud kohest rakendust ning asendunud suuresti sportlasestipendiumi väljamaksetega. Aastate jooksul on sportlasestipendiumi

väljamaksete summa järk-järgult suurenenud, viidates veelgi olulisemale väljamakseliigile mängijate tasustamiseks. Sarnast mustrit märkas autor ka teiste meistriliiga klubide poolt.

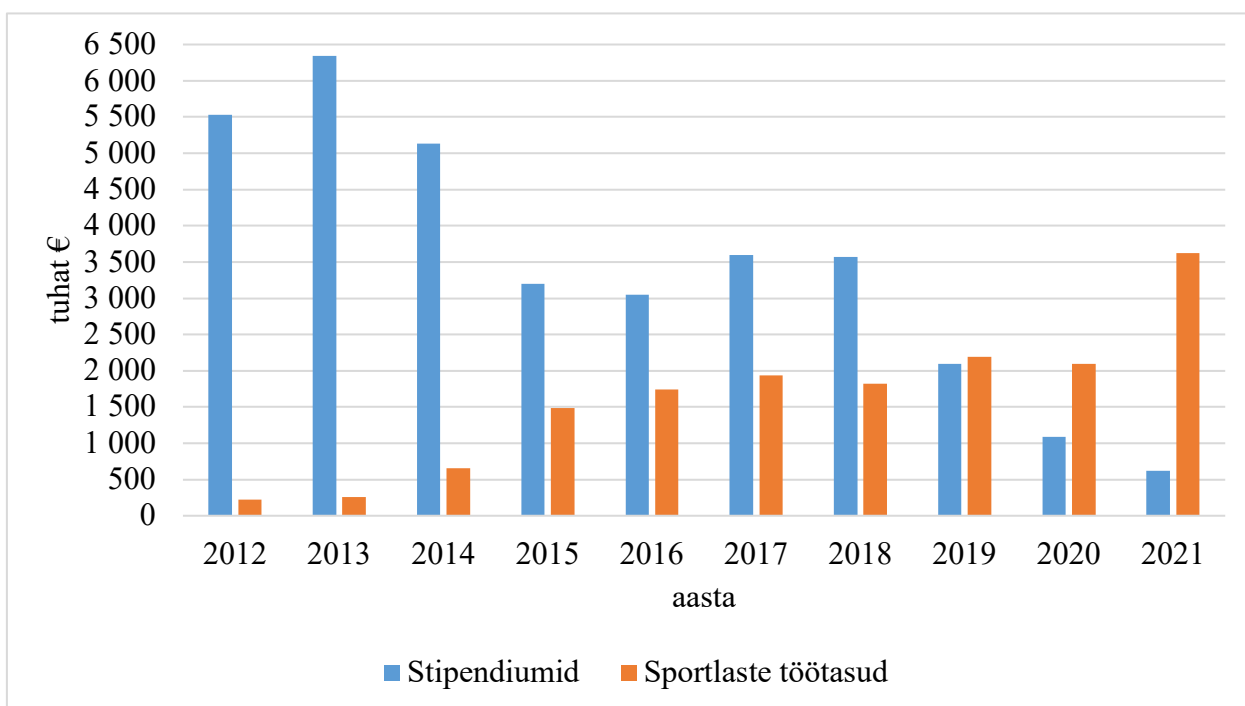
Joonis 5. Tallina FC Flora mängijatele tehtud väljamaksete kulud (eurodes)
Allikas: Autori koostatud Tallinna FC Flora majandusaasta aruannete põhjal

Järgnevatel alapeatükkides toob autor välja milliseid väljamakseid jalgpalliklubid teevad kõige rohkem ning kuidas on erinevate väljamaksete tendents ajas muutunud. Lisaks kirjeldatakse muutusi vabatahtlike spordikohtunike väljamaksetega.

3.2.1. Seadusemuudatuse mõju sportlasestipendiumitele

Sportlasestipendiumite maksmise seadusemuudatus jõustus 1. märtsil 2020. Alates sellest ajast on spordiorganisatsioonidel võimalus maksta sportlastele sportlasestipendiumit maksuvabalt kehtestatud piirmäära ulatuses ning seejuures ei tohi olla sportlasega sõlmitud ühtegi muud lepingut (EMTA, 2022). Joonisel 6 on näha, kuidas viimase kümnendi jooksul on stipendiumite maksmine langustrendis ning sportlastele töötasude maksmine on järk-järgult suurenenud. Oluline on siinkohal märkida, et joonisel ei kajastu Eesti Olümpiakomitee ja selle liikmeskonda kuuluvate spordialaliitude, maakonna spordiliitude ja spordiühenduste andmed, v.a kolm organisatsiooni, mis tegutsevad ka spordiklubina. Seega esitatud andmed kajastavad vaid spordiklubide ja -organisatsioonide poolt makstud stipendiume ja töötasusid. 2015. aasta töötasude kolmekordset tõusu võib seostada Martin Reimi Jalgpallikooli kohtulahendiga, kus asuti seisukohale, et treeneritele makstud stipendiumide puhul oli tegelikult tegemist töötasudega, millelt kuuluvad tasumisele kõik tööjõumaksud. See oli ka teistele spordiklubidele selge sõnum, et maksukoormuse

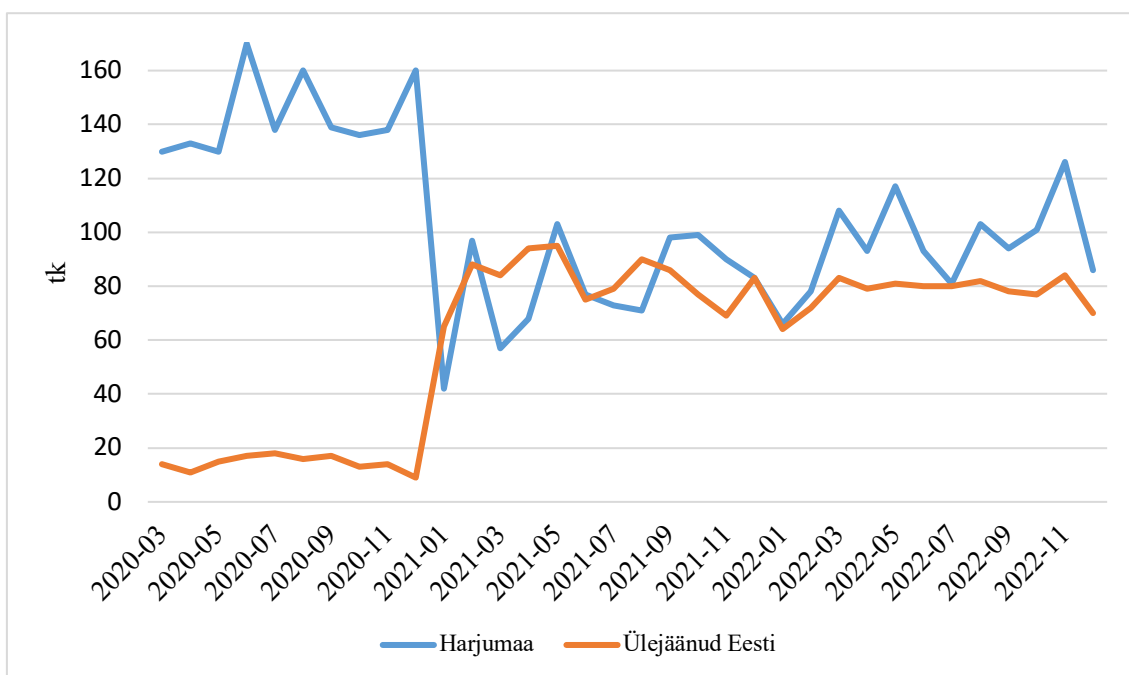
vähendamise eesmärgil ei saa stipendiumiga asendada töötasu väljamakset. Vaadates 2021. aastat, kus töötasude maksmine on hüppeliselt kasvanud peale seadusemuudatuse jõustumist, võib eeldada, et seadusemuudatusega sätestatud meetmed sportlasestipendiumi väljamaksete tegemiseks on spordiklubide väljamaksete valikuid muutnud. Kuna seadusandlusest tulenevalt puudus varasemalt kohustus esitada Eesti Spordiregistrile andmeid, kellele ja millistes summasdes sportlasestipendiumi makstakse, on võimatu tuvastada, kui palju on neid sportlasi, keda seadusemuudatus on mõjutanud.

Joonis 6. Spordiorganisatsioonide kulud stipendiumitele ja sportlaste töötasudele
Allikas: Autori koostatud Eesti Statistikaameti (tabel KU168) andmete baasil.

Alates 2020. aasta märtsist on spordiorganisatsioonid esitanud andmeid, millistes summasdes on sportlastele tehtud sportlasestipendiumi väljamakseid. Lisas 2 on välja toodud, mitu spordiorganisatsiooni on vastaval spordialal maksnud sportlasestipendiumi ning milline on olnud aasta lõikes nende kogusumma. Andmetest selgub, et jalgpall on ainus spordiala, kus kõikide aastate jooksul on sportlasestipendiumite väljamaksete kogusumma üle poole miljoni euro. Siinkohal tasub meenutada (vt ptk 1.2), et ka EJL eraldab klubidele raha noorsportlase arengustipendiumi väljamaksete jaoks, mis kvalifitseerub sportlasestipendiumiks.

Uuringu tulemusena selgus, et sportlasestipendiumi makstakse eelkõige noortele mängijatele. Joonisel 7 kajastub sportlasestipendiumi maksmise arvukus alates 2020. aasta märtsist. Andmetest selgub, et ligi pooled sportlasestipendiumid on makstud Harjumaa klubide poolt. Ülejäänud maakondades jääb sportlasestipendiumi väljamaksete arv alla kümne, välja arvatud Pärnumaal ja Tartumaal, kus sportlasestipendiumite väljamaksete arv jääb igas kuus 20 ringi. Peamine sportlasestipendiumite arvukus tuleb EJLi initsiatiivist maksta noorsportlastele arengustipendiumit. Arengustipendiumi jaoks on EJL sätestanud üldtingimused, mida stipendiumi kandidaat peab täitma. Kandidaate saab EJLile esitada klubi, seega on klubidel võimalus talendikaid noormängijaid EJK arengustipendiumiga toetada. Kuna iga klubi saab ühel hooajal esitada maksimaalselt kaks kandidaati, peavad ka klubid ise sätestama kriteeriumeid, milliseid mängijaid nad kandidaatideks esitavad. Kõikide klubide esindajad tõid välja, et arengustipendiumi määramisel on peamiseks kriteeriumiks vanus. Vanusepiir on küll klubidel erinev, sõltuvalt noorteliigast liikumise ajahetkest täiskasvanute liigasse, kuid üldjuhul makstakse arengustipendiumi 18- kuni 20-aastastele jalgpalluritele. Teiseks oluliseks kriteeriumiks on ka mängija enda tase ning tema arengupotentsiaal, mida klubid hindavad stipendiaati valides.

Joonis 7. Sportlasestipendiumi saajate arv

Allikas: Autori koostatud Eesti Spordiregistri päringu andmete alusel

Seadusega sätestatud sportlasestipendiumi maksuvaba piirmäär 725 eurot kuus on uuringu tulemusena piisav, sest valdavas osas jäävad sportlasestipendiumi väljamaksed alla piirmäära. See

on mõjutatud ka EJLi arengustipendiumist, kus tingimustest tulenevalt saavad stipendiaadid 400-600 eurot kuus. Klubide esindajate sõnul on arengustipendiumid üldjuhul hea meede noorte sportlaste toetamiseks, sest arengustipendiume makstakse noortele sportlastele, kelle esmatarbekulutused ei ole veel nii suured, kuna elavad enamasti koos vanematega: „...*see raha on siis nii-öelda seda pigem toetav, mitte see, et see võimaldab sul siis jube lähedalt ära elada...*“. Lisaks annavad stipendiumid lisamotivatsiooni jalgpalli edasi mängida ka peale keskkooli lõppu, et areneda professionaalseks mängijaks. Seejuures tasuks üle vaatamist EJLi poolt sätestatud piirmäärad, et toetada rohkem tudengeid ning vältida olukorda, et nad peaksid kõrgliigas mängides veel täiendavalt täiskohaga tööl käima, vaid saaksid esmavajadused stipendiumiga kaetud.

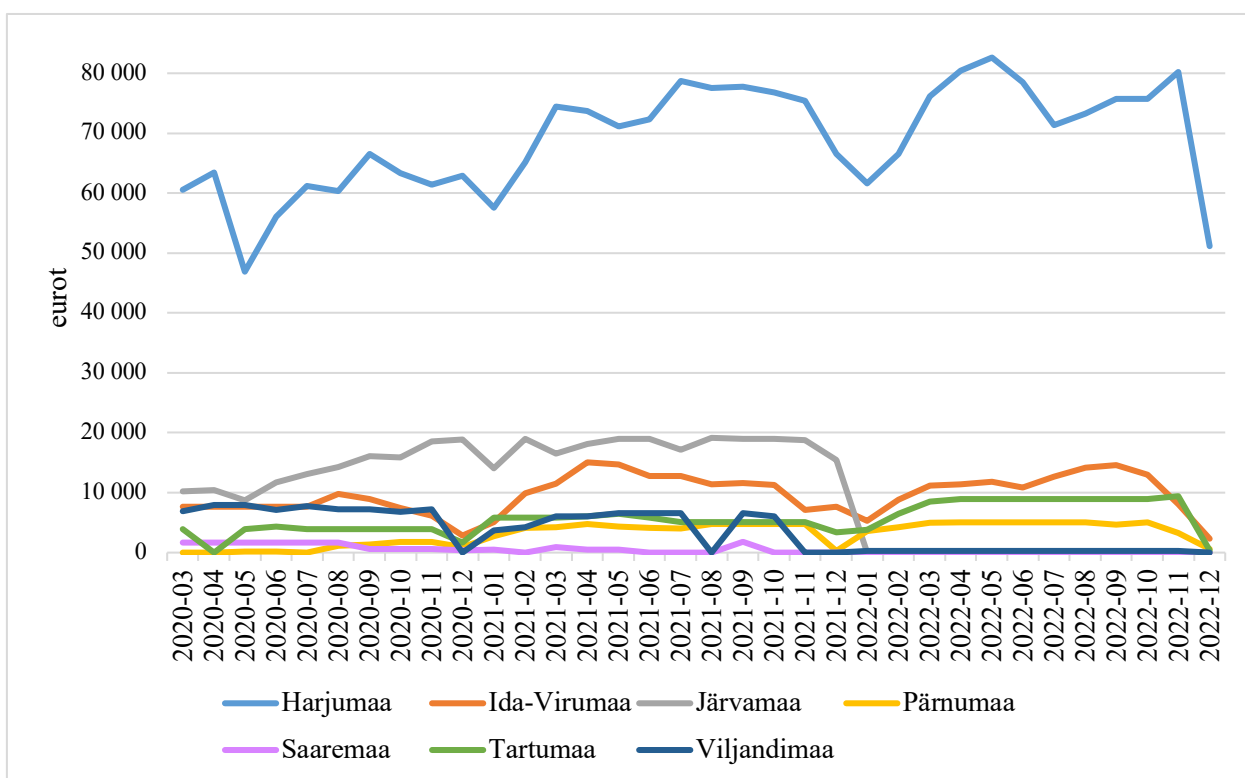
Mõned klubid maksavad ka ise sportlasestipendiumi, ilma EJLi sekkumiseta, kuid see osa on arengustipendiumite kõrval marginaalne. Esindajate hinnangul on jalgpallurid tõenäoliselt teadlikud, et neil on seadusest tulenevalt võimalus sportlasestipendiumile kandideerida. Sõltuvalt klubist, on klubide kodulehtedel kas püsivalt või hooaja lõpus märke sportlasestipendiumile kandideerimise võimalusest, seega kõigil soovijatel on võimalik end kandidaadina esitada. Klubide hinnangul on ka 2020. aastal jõustunud seadus selge ning ühtselt mõistetav võrreldes varasema perioodiga: „...*vähemalt kindlus, et me teame, et jah, et sellistes piirides selline võimalus on ja ei tule siin tagantjärei mingisuguseid sanktsioone või jamasid...*“.

Eelnevat arvesse võttes võib järeldada, et sportlasestipendiumi seadusemuudatus on täitnud eesmärgi. Sportlasestipendiumite kuritarvitamist ei ilmne. Noormängijate tasustamiseks on loodud stabiilne süsteem, makstes neile EJLi arengustipendiumi kindlate kriteeriumite alusel. Jalgpalliklubid ise teevad täiendavaid sportlasestipendiumi väljamakseid minimaalselt, kuid peavad oluliseks arengustipendiumite maksmise võimalust, et motiveerida noormängijad ning toetada nende arengut.

3.2.2. Seadusemuudatuse mõju sportlasetoetustele

2020. aastal jõustunud seadusemuudatuse raames loodi sportlasetoetus kui uus sportlastele tehtav väljamaksete liik. Vastavalt SpS § 10⁵ võib sportlastoetust maksta lisaks töötasule. Näib, et sportlasetoetus on jalgpalliklubide poolt esialgu hästi vastu võetud, kuna alates 2020 märtsist on pidevalt tehtud sportlasetoetuse väljamakseid üle Eesti (Joonis 7). Lisaks tuleb selgelt esile, et sarnaselt sportlasestipendiumile, makstakse ka sportlasetoetust rohkem Harjumaal, millest saab järeldada, et jalgpall on koondunud Tallinnasse ja selle lähiümbrusesse. Sportlasetoetuste

väljamaksete puhul on märgata ka hooajalisust, kuna Eesti kõrgliigades mängitakse jalgpalli enamasti märtsist oktoobrini, siis saab väljamaksete langust talveperioodil seostada ka hooaja välise ajaga, mil vahetatakse klubisid ning sõlmitakse uusi lepinguid. Uurides lähemalt spordiklubide poolt esitatud andmeid, siis jääb mulje, et alates 2022. aasta algusest on Saaremaa ja Järvamaa jalgpalliklubid loobunud sportlasetoetuse maksmisest. Majandusaasta aruannetes on nii sportlasetoetus kui ka sportlasestipendiumi väljamaksed esindatud – Paide Linnameeskond on maksnud 2022. aasta jooksul sportlasetoetust 242 224 eurot ning FC Kuressaare 10 529 eurot. Seega võib järeldada, et klubid pole jõudnud andmeid päringu esitamise ajaks veel Eesti Spordiregistrile esitada ning tendents oleks sarnane 2021. aastale, mil Järvamaal maksti sportlasetoetust 214 042 eurot ning Saaremaal 4 124 eurot. Lisaks on märgata sportlasetoetuste väljamaksete langust Viljandimaal, kus 2022. aastal maksti sportlasetoetust vaid ühele sportlasele 250 eurot kuus. See on ilmselt seotud Viljandi JK Tuleviku liikumisega meistriliigast esiliigasse. See-eest nii Pärnumaal, Tartumaal kui ka Ida-Virumaal on märgata väikest tõusu väljamaksetes, võrreldes 2020. aastaga, mil sportlasetoetus loodi.

Joonis 7. Jalgpalliklubide sportlasetoetuse väljamaksed kuus, eurodes
Allikas: Autori koostatud Eesti Spordiregistri päringu andmete alusel (Lisa 3)

Kui sportlasestipendiumite väljamaksed olid enamik EJL arengustipendiumid, kus ka kriteeriumid olid määratud alaliidu poolt, siis sportlasetoetuse väljamaksed ning täiendavad kriteeriumid, kellele väljamakseid teha, on täielikult klubi otsustada. Sportlasetoetuse väljamaksete tegemise kriteeriumid on klubide lõikes erinevad – see on mõjutatud nii jalgpalluri töötasu netopalgast, mängija tasemest kui ka klubi enda eelarvelistest võimalustest. Üldjuhul üritavad klubid maksta enamikele professionaalsetele mängijatele nii töötasu kui ka sportlasetoetust. 2023. aasta seisuga on sportlasetoetuse piirmäär 1450 eurot kuus ning seda kasutavad klubid maksimaalselt ära, et hoida tööjõukulud võimalikult madalad: „...kindlasti kui seda ei oleks, siis ei oleks profisport sellisel tasemel Eestis tänasel päeval. Ükski spordiklubi ei suudaks maksta. Sest noh, ütleme siis meistriliiga tasemel profisport ei ole riiklikul, et põhimõtteliselt mitte millelgi muul moel toetatud, kui ainult see meede...“.

Tabelis 5 on välja toodud Eesti meistriliiga klubide kulud sportlasetoetusele, palgakulule ning sotsiaalmaksule ja töötuskindlustusmaksle mängijate töötasudelt. Autor arvutas lisaks sotsiaalmaksu ja töötuskindlustusmaksu sportlasetoetuselt, et anda paremat ülevaadet, kui palju on tänu sportlasetoetuse võimaluse klubid sotsiaalmaksu ja töötuskindlustusmaksu pealt kokku hoidnud. Tänu sportlasetoetuse loomisele on suuremad klubide aastate jooksul kokku hoidnud 50 kuni 100 tuhat eurot.

Klubide esindajate hinnangul on 2020. aastal tehtud seadusemuudatus positiivne, sest rakendatud meetmed aitavad klubidel tööjõukulusid vähendada ning vabanenud raha suunata klubi arengusse: „... loomulikult ta ju aitab raha kokku hoida ja seda raha suunata, siis nii-öelda klubi ma ei tea arengusse või mängijatesse või kuidas iganes keegi seda kasutada tahab...“. Ühtlasi on sportlasetoetuse loomine hea meede, kuidas täiendavalt tasustada sportlasi ning seejuures hoida spordiklubide maksukoormus madalam. Uuringus osalenud klubide sõnul saavad täiendavat töötasu mõnest muust ettevõttest/spordiklubist väga marginaalne arv mängijaid, seega sportlaste peamiseks sissetulekuks on klubide poolt makstavad sportlasetoetused ja töötasud.

Klubide esindajate hinnangul on 2020. aastal tehtud seadusemuudatus positiivne, sest rakendatud meetmed aitavad klubidel tööjõukulusid vähendada ning vabanenud raha suunata klubi arengusse: „... loomulikult ta ju aitab raha kokku hoida ja seda raha suunata, siis nii-öelda klubi ma ei tea arengusse või mängijatesse või kuidas iganes keegi seda kasutada tahab...“. Ühtlasi on sportlasetoetuse loomine hea meede, kuidas täiendavalt tasustada sportlasi ning seejuures hoida

spordiklubide maksukoormus madalam. Uuringus osalenud klubide sõnul saavad täiendavat töötasu mõnest muust ettevõttest/spordiklubist väga marginaalne arv mängijaid, seega sportlaste peamiseks sissetulekuks on klubide poolt makstavad sportlasetoetused ja töötasud.

Tabel 5. Eesti meistriliiga klubide mängijate tööjõukulud, eurodes

Jalgpalliklubi	Aasta	Mängijatele makstav sportlasetoetus	Mängijate palgakulu	Sotsiaalmaks ja töötuskindlustusmaks mängijate töötasudelt	Sotsiaalmaks ja töötuskindlustusmaks sportlasetoetuselt*
Tallinna FC Flora	2019	0	242 961	83 331	0
	2020	167 170	302 168	101 714	56 503
	2021	257 121	865 560	292 265	86 503
	2022	298 875	370 152	131 329	101 020
Tallinna FCI Levadia	2019	...	...	...	...
	2020	153 774	223 241	75 455	51 976
	2021	269 279	300 767	101 436	91 016
	2022	274 970	304 631	102 936	92 940
Paide Linnameeskond	2019	0	...	...	0
	2020	140 476	...	...	47 481
	2021	218 860	178 088	60 089	73 975
	2022	242 224	198 295	67 057	81 872
Nõmme Kalju FC	2019	0	264 165	87 174	0
	2020	188 107	147 389	48 638	63 580
	2021	237 692	134 930	45 373	80 340
	2022	229 025	139 455	46 844	77 410
FC Kuressaare	2019	0	5 522	2 942	0
	2020	14 046	25 104	8 705	4 748
	2021	6 174	32 833	11 047	2 087
	2022	10 529	26 160	8 842	3 559

Allikas: Autori koostatud klubide majandusaasta aruannete alusel/autori arvutus

Märkus: *autor arvutus, milline oleks täiendav sotsiaalmaksu ja töötuskindlustusmaksu summa, kui sportlasetoetus oleks käsitletud töötasuna

Autor uuris, kui arusaadavad on klubidele sportlasestipendiumi riiklikud tingimused. Uuringu tulemusena võib järeldada, et klubide esindajatel on väga hea arusaam riiklikest tingimustest ning need on üheselt mõistetavad. Intervjuus osalenud annavad positiivset tagasisidet tehtud seadusemuudatusele ning seaduseandluse selgusele: „... ainult plussid, ma ei näe siin absoluutselt minuseid...“. Mõned intervjuus osalenud toovad välja, et pigem tekitab mängijate hulgas segadust, miks laekub sportlasetoetus põhipalgast erineval kuupäeval. Nendele mängijatele on seadusest tulenevaid nüansse selgitatud ning seejärel on ka sportlased mõistnud laekumiste erisusi.

Eesti Spordiregistri andmetest oli märgata ka väljamaksete hooajalisust. Autor uuris, kas klubide vaheline mängijate liikumine mõjutab ka sportlasetoetuse väljamaksmist talvisel perioodil. Uuringus osalenute sõnul klubide vaheline liikumine väljamaksetega segadust ei tekita, kuna varasemalt on lepingus märgitud viimase väljamakse kuupäev.

Tulemuste põhjal võib järeldada, et ka sportlasetoetuse osas on seadusemuudatus täitnud eesmärgi. Sportlasetoetuse maksmine on taganud klubidele võimaluse, kuidas sportlasi stabiilselt tasustada ilma makskoormust suurendamata. Klubidel on seeläbi võimalus vabanenud raha suunata klubi arengusse, et tõsta Eesti profispordi üldist taset.

3.2.3. Seadusemuudatuse mõju spordikohtunikele tehtavatele väljamaksetele

Uuringus osalenud klubide sõnul makstakse spordikohtunikele tasu peamiselt noorte meistrivõistlustega seoses. Kuna EJL ei taga kohtunikke noorte meistrivõistlustele, siis see on iga klubi enda kohustus leida kohtunikud noorte mängudele. Täiendav kohustus kohtunike leidmiseks langeb klubile siis, kui klubi on otsustanud korraldada turniiri. Sellistel juhtudel on klubide eelistus kasutada klubiliikmeid kohtunikenä, et vältida lisatasusid.

Kuigi vabatahtlikele spordikohtunikele tehtavate väljamaksete osakaal on klubi muude kulude kõrval väike, peetakse maksuvaba kuluhüvitise määra kehtestamist vajalikuks. See annab klubidele võimaluse maksta kohtunikele klubi kaudu ilma makskoormust suurendamata ning muudab kohtunike tasustamise läbipaistvamaks. Klubid toovad välja, et varasemalt oli kohtunike tegevus kas vabatahtlik või makstud ümbrikupalgana.

Kuluhüvitise määr 20 eurot päeva kohta oli arvatud 2017. aastal seadusemuudatust planeerides. Aja jooksul on hinnad tõusnud ning seetõttu võiks eeldada, et seadusega sätestatud kuluhüvitise määr ei ole enam relevantne. Ka intervjuude käigus selgus, et klubide hinnangul võiks maksuvaba kuluhüvitise piirmäär 20 euro pealt tõsta kõrgemaks, kuna inflatsioon on mõjutanud ka kohtunike kulutusi ning hetkeseisuga katab kuluhüvitis vaevu ära kohtuniku sõidukulud. Tuuakse välja, et selleks, et kohtunike motiveerivalt tasustada, on 20 eurot päeva kohta vähe, kuna jalgpallis on hooaja jooksul väga palju mängu ning koormus ühel kohtunikul suur: „...see vastutus ongi täiesti klubidel selles mõttes, et see on nagu seal ongi niimoodi, et jalgpalli liit ütleb, et klubi leiab kohtuniku, aga mitte kuskil ei ole kirjas, kuidas see tasustatud on. Ja isegi summad ei ole kirjas, mis tähendab seda, et klubi otsustab, et mina olen nõus maksuma nii palju ja siis sa vaatad, kas

kohtunikud tulevad või ei tule. Ja ongi nagu see koht, et selles mõttes see on jama, sest siis puudub nagu ülevaade, et mis on kohtunike töötasu...“. Sellest tulenevalt on säilinud ka oht, et osa spordiklubisid võivad maksta spordikohtunikele tasu mitteametlikult.

Tagasisidest ajendatult võttis autor aluseks 2017. aastal seaduseelnõus väljatoodud spordikohtuniku kulud võistlushooajaks ning kohandas need 2023. aasta jaoks sobivaks (vt Tabel 6). Autor soovis kasutada ka sama hinnakujundamise mudelit, nagu oli kasutatud Kultuuriministeeriumi poolt tellitud uuringus, kuid eelnõude infosüsteemis oli uuring ainult asutusesiseseks kasutamiseks (Riigikantselei, 2017). Seetõttu uuris autor erinevate spordialaliitude kodulehekülgi ning otsis alternatiive, kuidas kulu arvutada.

Tabel 6. Spordikohtuniku kulud võistlushooajaks (eurodes)

Kululiik	Kulu aastas	Kulu ühe korra eest*	Kulu aastas 2023	Kulu ühe korra eest* 2023	Märkused
Koolitused, litsentsid	100	1,92	137	2,63	arvutatud ostujõu kalkulaatoriga
Vormiriietus ja muud vahendid	200	3,85	238	4,58	hind sisaldab lühikesi pükse, lühikeste ja pikkade varrukatega särke, jalgpallijalanõusid ja -sokke**
Töövahendid	75	1,44	52	1	karistuskaardid, vile, abikohtuniku lipp, loosimünt**
Transport	468	9,00	780	15,00	arvestuslikult keskmine kilomeetraaz 60 km (edasi-tagasi) võistluse kohta, 0,25 senti km eest
Majutus	300	5,76	410	7,88	arvutatud ostujõu kalkulaatoriga
Kokku	1143	21,98	1617	31,09	

Allikas: Vabariigi Valitsus (2017)/autori arvutused

Märkus:

*arvestuslikult 52 kohtunikuna tegutsemise päeva aastas

**hinnad võetud sport.ee/sportland.ee kodulehelt

Koolituste ja litsentside avalik hinnakiri puudus, seetõttu kasutas autor Statistikaameti ostujõu kalkulaatorit (Eesti Statistikaamet, 2023a). Kui 2018. aastal seisuga olid koolitused ja litsentsid 100 eurot, siis ostujõu kalkulaatori tulemusena võib eeldada, et nüüd maksavad koolitused ja litsentsid

137 eurot. Sama meetodit kasutas autor ka majutuskulu puhul, sest 2017. aastal läbiviidud uuringu kommentaaridest ei olnud aru saada, kuidas ühe öö hind oli nii madal (5,76 eurot). Täiendavalt uuris autor ka Eesti elanike ööbimisega sisereisi kulutusi. 2018. aastaga seisuga oli ööbimisega tööreisi keskmine kulu 122,76 eurot. 2022. aastaks oli see tõusnud 306,01 euroni. (Eesti Statistikaamet, 2023b). Kuna sisereisi kulud on tõusnud üle kahe korra, kasutab autor arvutustes ostujõu kalkulaatorit, et säilitada pigem madal majutuskulu. Vormirietuse ja töövahendite hindade jaoks uuris autor e-poodide hindu. Transpordikulu arvutamise jaoks kasutas autor Eesti Võrkpalli Liidu vabatahtlike kohtunike tasumäärasid 2022/2023 hooaja jooksul, kus transpordi kompensatsioon sihtkohta ja tagasi on 0,25€/km (Eesti Võrkpalli Liit, 2022).

Arvutuse tulemusena on aastased kulud tõusnud 1143 eurolt 1617 eurole, mille täpsemat jaotust on näha Tabelis 6. Lähtudes samast printsiibist, et arvestuslikult on 52 kohtunikuna tegutsemise päeva aastas, tuleb 2023. aasta seisuga kulu ühe korra eest 31,09 eurot.

Seega võib järeldada, et vabatahtlike spordikohtunike kuluhüvitise piirmäära võiks uuendada, et aidata arendada spordikohtunike tegevust, mitte seda pidurdada. Piirmäära tõstmine parandaks ka väljamaksete läbipaistvust ning vähendaks riski, et kohtunikud saavad tasustatud mitteametlikult. Ühtlasi aitaks hoida spordiklubide maksukoormuse seejuures madalamana.

KOKKUVÕTE

Eesti spordipoliitikas on viimastel aastatel toimunud mitu seadusemuudatust. 2019. aastal üheks eesmärgiks oli „luua eriregulatsioon sportlasestipendiumi ja sportlasetoetuse maksmiseks, et vältida vaidlusi ja stipendiumide maksmise kuritarvitamisi ning luua sportlaste tasustamisel stabiilsem olukord spordivaldkonnas.“ 2017. aastal eelnõu eesmärgiks oli „aidata spordiorganisatsioonidel arendada spordikohtunike tegevust“. Töö eesmärgiks oli hinnata, kuidas seadusemuudatused on rakendunud praktikas ning kas need on täitnud eelnõude ajal püstitatud eesmäärke.

Alates 2020. aasta 1. märtsist on spordikoolidel ja -organisatsioonidel võimalus maksta sportlastele kindlate kriteeriumite alusel sportlasestipendiumi ning sportlasetoetust. Vastavalt 2022. aasta lõpus jõustunud määruse järgi võib sportlasestipendiumi maksta kuni 725 eurot kuus ehk 8700 eurot kalendriaastas. Jalgpalliklubide majandusaasta aruannetest ning läbiviidud intervjuudest selgus, et klubid kasutavad sportlasestipendiumi maksmise võimalust eelkõige noormängijate puhul. Eesti Jalgpalli Liit on sätestanud täiendavad piirmäärad arengustipendiumi maksmiseks, kus piirmäära summa osas jagunes klubide arvamus kaheks. Harjumaa spordiklubide esindajate sõnul on 400-600 eurot kuus noormängija jaoks piisav. Teiste maakondade esindajad tõid välja, et kuigi nad kasutavad seda meedet täiel määral, võiks alaliidu poolt sätestatud piirmäärad olla kõrgemad, sest stipendium kulub valdavas osas ära sõidukuludele ning pole nii atraktiivne noormängijate jaoks. Uuringu tulemusena selgus, et mõned jalgpalliklubid maksavad ka sportlasestipendiumeid noormängijatele, kuid see arv on alaliidu kaudu tulevate sportlasestipendiumite kõrval marginaalne. Seega võib järeldada, et seadusega sätestatud piirmäär pole mõjutanud jalgpallisektorit, kuna alaliidu poolt kehtestatud arengustipendiumi piirmäärad on jäänud samaks, võrreldes seadusemuudatuse eelnevale ajale.

Alates 1. märtsist 2020 on spordikoolidel ja -organisatsioonidel võimalus maksta lisaks töötasudele sportlasetoetust kahe alampalga piirmäära ulatuses ehk 2023. aasta seisuga kuni 1450 eurot kuus. Üldjuhul maksavad kõik jalgpalli meistriliigas mängivad klubid lisaks töötasule ka sportlasetoetust. Sportlasetoetuse piirmäära kasutatakse maksimaalset ära, et hoida klubi

maksukoormus võimalikult madal ning suunata vabanenud raha klubi arengusse. Eesti Spordiregistri andmete põhjal võib järeldada, et sportlasetoetuse väljamaksete hulk on aja jooksul kasvanud ning võrreldes 2020. aastaga, mil sportlasetoetus loodi, on väljamaksete hulk järk-järgult suurenenud.

Uuringu tulemusena võib järeldada, et seadusemuudatus on täitnud eelnõus sätestatud eesmärgi. Pärast muudatuste jõustumist ei ole kohtusse jõudnud ühtki vaidlust, mis puudutaks spordiklubide tehtavaid väljamakseid. Eesti Spordiregistrisse andmete esitamine aitab tagada andmete läbipaistvuse ning võimaluse jälgida väljamaksete tendentsi. Sportlasetoetuse loomine on kaasa aidanud ka sportlaste stabiilisele tasustamisele, andes võimaluse maksta sportlastele kõrgemat töötasu, kuid seejuures hoida klubide maksukoormus võimalikult madal.

2018. aastal jõustus eelnõu, mille tulemusena on spordikoolidel ja -organisatsioonidel võimalus maksta vabatahtlikele spordikohtunikele kuluhüvitis 20 eurot päevas (1040 eurot aastas), ilma kuludokumente nõudmata. Uuringu tulemusena selgus, et klubid kasutavad maksimum piirmäära, kuid pigem vähe, sest maksuvaba piirmäär on liiga madal ning on raske leida kohtunikke, kes oleks nõus sellise tasu eest kohtunikuks tulema. See võib tekitada riski, et klubid võivad maksta spordikohtunikele tasu mitteametlikult. Sportlasetoetuse ja stipendiumi suurus on seotud töötasu alammääraga, st igal aastal suurenenud, kuid kohtunikele makstav kuluhüvitis on vastuvõtmisest alates jäänud muutumatuks ega arvesta inflatsiooni. Ettepanek oleks tõsta kuluhüvitise piirmäära vähemalt 32 eurot/päev, et see motiveeriks ka kohtunikke ning oleks vastavuses 2023. aasta kuludega. See aitaks parandada ka spordikohtunikele tehtavate väljamaksete läbipaistvust, sest hetkel ei ole kohtunikele tehtavate väljamaksed reguleeritud alaliidu poolt. Seega võib järeldada, et eelnõu raames täidetud eesmärk pole jalgpalliklubisid uurides täidetud, kuna klubid seda meedet ei kasuta ning leiavad, et maksuvabad piirmäärad on liiga madalad ega aita kaasa spordikohtunike tegevuse arengule.

Järgnevate uuringute käigus tuleks analüüsida, kas ja milliseid variante oleks veel sportlaste tasustamiseks ning millised oleksid nende variantide eelised võrreldes olemasolevaga. Kuigi sportlasetoetust makstakse lisaks põhipalgale, võiks järgnevate uuringute käigus uurida, kas ja kuidas see mõjutab sportlaste laenuvõimekust ning milliseid murekohti näevad sportlased ise. Lisaks tuleks spordialade üleselt uurida, millised on peamised murekohad spordikohtunike tasustamisega ning kuidas oleks võimalik muuta kohtunikele väljamaksete tegemist läbipaistvamaks.

SUMMARY

THE IMPACT OF TAX CHANGES ON PAYMENTS TO ATHLETES AND SPORTS REFEREES IN ESTONIA

Heleri Alliksoo

In February 2015, the Estonian government developed a strategy document called "The Fundamentals of the Estonian sports policy until 2030". As part of this strategy document, the vision and national goal of promoting physical activity in Estonia were established, as well as the principles, values, and priority development directions for the field. When looking at the goals set out in the strategy document in detail, among them is a reference to the coordination of grant giving. Therefore, more and more attention has been paid to payments made to both athletes and referees in Estonia. Furthermore, in 2017, a proposal was initiated with the aim of "helping sports organisations develop the activity of sports officials". As a result of the project, the possibility of paying expense compensation to sports officials was created, thus ensuring a transparent financial base for sports organisations, providing social guarantees, and reducing bureaucracy between the state and sports organisations. The proposal was accepted on the 1st of January, 2018.

Additionally, with an proposal in 2019, amendments were made to the payment of athlete scholarship and financial support, with one of the aims being "creating specific regulations for the payment of athlete scholarships and financial support, in order to avoid dispute, abuse of scholarship payments, and to create a stable financial situation for athletes in the field of sports. The proposal was accepted on the 1st of March, 2020. Therefore, as of present, the following payments can be made to athletes in Estonia: athlete scholarship, athlete support, payments made under an employment contract or other contract under the law of obligations for the provision of services.

Due to short amount of time passed since the enactment of the proposal, the tax implications of it have yet to be studied. Therefore, the author has raised an hypothesis to investigate whether and

how the changes have been implemented in practice and whether they have achieved the previously mentioned objectives. This study focuses specifically on athlete scholarships and athlete support payments made in Estonia by sport schools and/or organisations. The study does not focus on athlete scholarships provided by the government, the Cultural Endowment of Estonia, or the Estonian Olympic Committee.

This project aims to evaluate how the legal changes have been implemented in practice and whether they have fulfilled the objectives set during the drafting of the proposal. The following questions are aimed to be addressed:

1. What is the impact of the limit value established for athlete scholarships and athlete support payments?
2. Subjective evaluation of the purpose of the legal amendment – what is the state of affairs on athlete payments after the legal amendment has come into force?
3. To what extent are payments being made to referees/judges?
4. Which option do sport organisations prefer when making payments to referees/judges – expense payments vs contract payments?
5. How do sport organisations feel about the limit value established for expense payments?

In order to achieve the objective and answer the raised questions, the author has set the following tasks:

- Investigate how the limit value has affected the payment process of athlete scholarships and athlete support
- Determine the preference of sport organisations regarding payments being made to both referees/judges as well as athletes

Qualitative research methods are used in this study, by conducting semi-structured interviews with representatives of sports clubs. As Estonian football clubs have the highest proportion of athlete scholarship and support payments, interviews are conducted with the clubs and their representatives. Furthermore, data collected by the Estonian Sports Registry is used to interpret the payments of athlete scholarships and support payments.

According to the annual financial reports of football clubs as well as the conducted interviews, it was established that clubs primarily use athlete scholarship payment opportunities for youth players. The Estonian Football Association has established additional limits for development scholarships, yet the clubs' opinions on the limit amount are split. According to the representatives

of clubs in Harju County, 400-600 euros a month is sufficient for youth players. Spokespeople from other counties expressed that although they utilise this measure to its fullest, the established limit values by the federation should be higher, as the scholarships are primarily used to cover transportation costs, thus not being as attractive for youth players as intended. The study found that a small number of football teams provide additional scholarships to youth players, but it is negligible compared to the athlete scholarships provided by the federation. Therefore, it can be concluded that the limit values set by the proposal have not affected the football sector, as the limits of development scholarships, established by the football association, have remained the same compared to before the legislative change.

Since the 1st of March, 2020, sport schools and organisations have the ability to pay athlete financial support in addition to a regular wage, up to two times the monthly minimum wage (as of writing, 1450 euros a month). Generally, all clubs in the highest division of Estonian football, provide athletes both a wage and financial support. Athlete support limits are utilised to their entirety in order to keep the tax burden as low as possible, as well as to direct freed up funds towards the development of the club.

From the results of the investigation, it can be deduced, that the legal amendment has fulfilled the objective set out in the proposal. Both athlete scholarship as well as athlete support payments have not been subject to disputes and/or abuse in the recent years. Providing data to the Estonian Sports Registry helps ensure transparency and provides the ability to monitor payment tendencies. The creation of athlete support payments has also positively contributed to stable athlete compensation, allowing clubs to pay athletes a higher wage, whilst also keeping the tax burden as low as possible.

In 2018, a proposal came into effect, which allowed sport schools and organisations to pay volunteer sport referees/judges an expense compensation of 20 euros a day (1040 years a year) without requiring any receipts. The study determined that even though the clubs utilise the limit to its fullest, they do it to a lesser extent, as the tax-exempt threshold is too low, and thus it is difficult to find referees who are willing to work for such a fee. This could cause a risk that clubs might pay referees unofficially. Clubs believe that the limit for expense payments should be at least doubled, as that would motivate referees and be in line with the cost of living in 2023. Furthermore, this would help improve the transparency of payments made to sport referees/judges, as currently, these payments are not regulated by the federation. Therefore, when investigating football clubs, it can be deduced that goal set within the draft has not been fulfilled, as the clubs do not use this

measure and find that the tax-exempt limit values are too low and do not contribute to the development of sport officials.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

- Allen, J. B., Bartle, M. (2014). Sport event volunteers' engagement: management matters. *Managing Leisure*, 19 (1), 36-50. <https://doi.org/10.1080/13606719.2013.849502>
- Aquilina, D., Henry I. (2010). Elite athletes and university education in Europe: a review of policy and practice in higher education in European Union Member States. *International Journal of Sport Policy*, 2(1), 25-47.
- Bairner, A. (2009). Sport, Intellectuals and Public Sociology: Obstacles and Opportunities. *International Review for the Sociology of Sport*, 44(2-3), 115-130.
- Breuer, C., Wicker, P., Hanau, T. (2012). Consequences of the decrease in volunteers among German sports clubs: is there a substitute for voluntary work? *International Journal of Sport Policy and Politics*, 4(2), 173-186.
- Bush, J. (2017). Student or Professional Athlete - Tax Implications in the United States if College Athletes Were to be Classified as Paid Employees. *Labor Law Journal*, 68(1), 58-63.
- Cnaan, R., Handy, F., Wadsworth, M. (1996). Defining Who is a Volunteer: Conceptual and Empirical Considerations. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 25(3), 364-383.
- Cuskelly, G., Hoye, R. (2013). Sports officials' intention to continue. *Sport Management Review*, 16 (4), 451-464.
- Cuskelly, G., Taylor, T., Hoye, R., Darcy, S. (2006). Volunteer Management Practices and Volunteer Retention: A Human Resource Management Approach. *Sport Management Review*, 9, 141-163.
- David, P. (1999). Children's rights and sports. Young athletes and competitive sports: exploit and exploitation. *The International Journal of Children's Rights*, 7, 53-81.
- Donnelly, P., Petherick, L. (2004) Workers' Playtime? Child Labour at the Extremes of the Sporting Spectrum. *Sport in Society*, 7(3), 301-321.
- Edelman, M. (2017). From Student-Athletes to Employee-Athletes: Why a Pay for Play Model of College Sports Would Not Necessarily Make Educational Scholarships Taxable. *Boston College Law Review*, 58(4), 1137-1168.
- Eesti Jalgpalli Liit (2021). *EJL-i arengutoetuste tingimused ja taotlemise kord*. Kasutatud 24. aprill 2023
<https://www.jalgpall.ee/docs/EJL%20arengutoetuste%20tingimused%20ja%20taotlemise%20kord.pdf>

- Eesti Jalgpalli Liit. (2023). *Kohtunikud*. Kasutatud 7. aprill 2023
<https://jalgpall.ee/ejl/kohtunikud>
- Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030. RT I, 28.02.2020, 3.
- Eesti spordiregister. (2022). Organisatsioonide arv. Kasutatud 2. november 2022
https://www.spordiregister.ee/et/statistika?module=org&submit=query&aasta=2019&soorteeri=0&maakond_id=&kov_id=
- Eesti Statistikaamet. (2022). KU168: Spordiorganisatsioonide tulud ja kulud maakonna järgi. Kasutatud 19.märts 2023 <https://andmed.stat.ee/et/stat>
- Eesti Statistikaamet. (2023a). *Ostujõu kalkulaator*. Kasutatud 1. mai 2023
<https://www.stat.ee/et/ostujou-kalkulaator>
- Eesti Statistikaamet. (2023b). TU56: Eesti elanike ööbimisega sisereisi kulutused | Näitaja, Reisi eesmärk ning Vaatlusperiood. Kasutatud 2. mai 2023
https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus__turism-ja-majutus__eesti-elanike-reisimine/TU56/table/tableViewLayout2
- EMTA. (2022). *Stipendiumid, toetused ja preemiad*. Kasutatud 20. oktoober 2022
<https://www.emta.ee/eraklient/maksud-ja-tasumine/maksustatavad-tulud/stipendiumid-toetused-ja-preemiad>
- European Commission (2018). *Special Eurobarometer 472. Summary. Sport and physical activity*. Kasutatud 25.märts 2023 <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2164>
- European Commission (2022). *Special Eurobarometer 525 - Sport and Physical Activity*. Kasutatud 29.märts 2023 <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2668>
- Eurostat. (2022). Self-perceived health by sex, age and educational attainment level. Kasutatud 11. september 2022 <https://ec.europa.eu/eurostat/web/quality-of-life/data/database>
- Eesti Võrkpalli Liit. (2022). *Kohtunike tariifid*. Kasutatud 23. aprill 2023
<https://volley.ee/evf/toimkonnad/kohtunike-toimkond/dokumendid/>
- Flick, U. (2009). *An Introduction to Qualitative Research* (4th ed). Sage Publications.
- Gilchrist, P., Holden, R. (2011). Introduction: the politics of sport – community, mobility, identity. *Sport in Society*, 14(5), 151-159.
- Ibsen, B., Nichols, G., Elmoose-Østerlund, K. (2016). *Sports club policies in Europe*. University of Southern Denmark.
- International Olympic Committee. (2019). Volunteers: the “heartbeat” of Olympic legacy. Kasutatud 14. märts 2023 <https://olympics.com/ioc/news/volunteers-the-heartbeat-of-olympic-legacy>

- Järv, R. (2015). Stipendiumi ja töötasu maksmine ning maksustamine spordiklubide näitel. [Bakalaureusetöö, Tallinna Tehnikaülikool]. TalTech Raamatukogu Digikogu. <https://digikogu.taltech.ee/et/Item/afdd4abf-963e-45f3-a10f-a7b6e8bf6731>
- Kultuuriministeerium (2018). Ülevaade “Eesti spordipoliitika põhialuste aastani 2030” elluviimise kohta. Periood 01.09.2017-31.08.2018. Kasutatud 11. september 2022 <https://kul.ee/sport-ja-liikumine/spordikorraldus/sport-2030#item-3>
- Leesment, M., Lest, E. (2021, 23. juuli). Spordistatistikast nüüd ja minevikus – spordirahvani on veel pikk tee. Kasutatud 28. märts 2023 <https://www.stat.ee/et/uudised/spordistatistikast-nuud-ja-minevikus-spordirahvani-veel-pikk-tee>
- Lissaboni leping (2009). (allkirjastatud: 13.12.2007, jõustus: 1.12.2009) Kooskõlas Lissaboni lepingu artikliga 5 nummerdati ELi lepingu artiklid veel kord ümber vastavalt Lissaboni lepingule lisatud vastavustabelile. Euroopa Ühenduse asutamislepingut (EÜ asutamisleping) on muudetud ja see on ümber nimetatud Euroopa Liidu toimimise lepinguks (ELi toimimise leping).
- Lune, H., Berg, B. (2017). *Qualitative Research Methods for the Social Sciences* (9th ed). Pearson Education Limited.
- NCAA. (2022). *How We Support College Athletes*. Kasutatud 11. september 2022 <http://www.ncaa.org/about/resources/media-center/ncaa-101/how-we-support-college-athletes>
- Neiland, A. (2016). Spordi rahastamise alused Eestis. [Bakalaureusetöö, Tallinna Tehnikaülikool]. TalTechi Raamatukogu Digikogu. <https://digikogu.taltech.ee/et/Item/1bb73e3b-4d04-4c40-955a-464fe2a78013>
- Olev, A., Alumäe, T. (2022) Estonian Speech Recognition and Transcription Editing Service. *Baltic J. Modern Computing*, 10(3), 409–421. <https://doi.org/10.22364/bjmc.2022.10.3.14>
- Orlowski, J., Wicker, P. (2014). The Monetary Value of Voluntary Work: Conceptual and Empirical Comparisons. *Voluntas*. 26, 2671-2693. <https://doi.org/10.1007/s11266-014-9542-2>
- Riigikantselei. (2017). Treenerite, spordikohtunike, maakondlike spordikeskuste ja koondiste toetussüsteemi analüüs ja ettepanekud. Kasutatud 30. aprill 2023 <https://eelnouid.valitsus.ee/main#PPnT21T4>
- Schlesinger, T., Egli, B., Nagel, S. (2012). 'Continue or terminate?' Determinants of long-term volunteering in sports clubs. *European Sport Management Quarterly*, 13(1), 32-53.
- Schmalbeck, R., Zelenak, L. (2019). The NCAA and the IRS: Life at the Intersection of College Sports and the Federal Income Tax. *Southern California Law Review*, 92(5), 1087-1154.
- Spordiseadus. RT I, 28.02.2020, 3.

- Spordiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus. RT I, 28.02.2020, 1.
- Storr, R., Spaaij, R. (2017). 'I guess it's kind of elitist': The formation and mobilisation of cultural, social and physical capital in youth sport volunteering. *Journal of Youth Studies*, 20(4), 487–502. <https://doi.org/10.1080/13676261.2016.1241867>
- Zhigang, W., Yingfei, L., Jinyao, Z., Xintao, L., Hongyan, D., Lei, Z. (2022). How. Sports Event Volunteer Management Affects Volunteers' Satisfaction and Engagement: The Mediating Role of Social Capital. *SAGE Open*, 12(2), 1-17. <https://doi.org/10.1177/21582440221101036>
- Taylor, T., Darcy, S., Hoye, R., Cuskelly, G. (2007). Using Psychological Contract Theory to Explore Issues in Effective Volunteer Management. *European Sport Management Quarterly*, 6(2), 123-147.
- Tutka, P. M., Williams, D. (2017). The Expensive Truth: The Possible Tax Implications Related to Scholarship and Cost of Attendance Payments for Athletes. *Journal of Legal Aspects of Sport*, 27, 145-161.
- Töötasu alammäära kehtestamine. RT I, 13.12.2022, 33
- Vabariigi Valitsus. (2019). *Seletuskirja lisa 3 (märkused ja ettepanekud)*. Kasutatud 10. september 2022 <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/86de50ad-e44b-4b0c-8d6f-ba3598c28f34/Spordiseaduse%20muutmise%20ja%20sellega%20seonduvalt%20teiste%20seaduste%20muutmise%20seadus>
- Vabariigi Valitsus. (2017). *Seletuskiri spordiseaduse ja tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu juurde*. Kasutatud 14. september 2022 <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/72a41423-c9f0-496d-b494-22c7c386d8d1/spordiseaduse-ja-tulumaksuseaduse-muutmise-seadus>
- Vabariigi Valitsus. (2019). *Spordiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri*. Kasutatud 14. september 2022 <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/86de50ad-e44b-4b0c-8d6f-ba3598c28f34/spordiseaduse-muutmise-ja-sellega-seonduvalt-teiste-seaduste-muutmise-seadus>
- Wicker, P. (2017). Volunteerism and volunteer management in sport. *Sport Management Review*, 20(4), 325-337. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2017.01.001>
- Wicker, P., Frick, B. (2016). Recruitment and Retention of Referees in Nonprofit Sport Organizations: The Trickle-Down Effect of Role Models. *Voluntas*, 27, 1304-1322. <https://doi.org/10.1007/s11266-016-9705-4>
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool.

LISAD

Lisa 1. Intervjuu kava

Intervjuu jaguneb kolmeks osaks, kus esimeses osas käsitletakse sportlasestipendiumiga, teises osas sportlasetoetusega ning kolmandas osas spordikohtunikele tehtavate väljamaksetega seotud küsimusi.

1. Arvestades tänast seadusandlust, siis milliseid väljamakseid Te sportlastele teete?

Kui vastab nii sportlasestipendiumid kui ka sportlasetoetused, siis jätkatakse küsimusega nr 2.

Kui ainult sportlasetoetused, siis liigutakse edasi küsimuse juurde nr 7.

2. Milliste kriteeriumite alusel valite klubis välja sportlased, kellele maksate sportlasestipendiumi?
3. Kui mitmele sportlasele makstakse Teie klubis sportlasestipendiumi?
4. Kuna seadusest tulenevalt määratakse sportlasestipendium avaliku konkursi korras, siis kui teadlikud on sportlased, et neil on võimalik kandideerida sportlasestipendiumile?
5. Kas seadusega sätestatud piirmäär ehk 725 eurot kuus on Teie arvates sportlase jaoks piisav? Palun põhjendage.
6. Milliseid tegevusi olete kohustatud tegema seoses sportlasestipendiumi väljamaksetega? Kuidas hindate nende tegevuste tarvilikkust?
7. Milliste kriteeriumite alusel valite klubis välja sportlased, kellele maksate sportlasetoetust?
8. Kui mitmele sportlasele makstakse Teie klubis sportlasetoetust? Kui paljud neist saavad sportlasetoetust lisaks töötasule? Võimaluse korral võite välja tuua arvu, kui paljud saavad töötasu spordiklubilt ning kui paljud mõnest teisest ettevõttest/organisatsioonist.
9. Kui teadlikud olete riiklikest tingimustest, mis peavad olema täidetud sportlasetoetuse väljamaksmiseks?
10. Kas seadusega sätestatud piirmäär ehk 1450 eurot kuus on Teie arvates sportlase jaoks piisav? Palun põhjendage.
11. Kuidas mõjutab klubide vaheline mängijate liikumine sportlasetoetuse väljamaksmist?

12. Kuidas hindate 2020. aastal tehtud seadusemuudatust, mil loodi sportlasetoetus ning muudeti sportlasestipendiumi väljamaksmise tingimusi? Kuidas hindavad seda Teie klubi sportlased? Tooge välja seadusemuudatuse plussid ja miinused võrreldes varasema perioodiga.
13. Mil viisil Teie klubi teeb väljamakseid spordikohtunikele?
14. Millised muudatused on võrreldes eelneva perioodiga väljamaksete tegemises olnud?
15. Kuidas hindate kuluhüvitise määra? Milliseid takistusi on ilmnenud spordikohtunike värbamisel?

Lisa 2. Sportlasestipendiumi väljamaksete kogusumma aastas spordialade lõikes, eurodes

Spordiala	Organisatsioonide arv	2020 (märts - detsember)	2021	2022
Aerutamine	5	12 418	9 214	7 232
Jäähoki	3	6 000	42 150	74 960
Jalgpall	32	750 644	942 460	923 093
Jalgrattasport	3	17 425	22 319	20 553
Jõutõstmine	1	3 600	7 000	4 000
Judo	4	19 180	25 356	15 900
Karate	1	2 967	2 680	0
Käsipall	8	175 613	187 419	146 196
Kergejõustik	17	148 113	201 727	214 159
Korvpall	15	150 549	296 030	361 592
Kurling	1	0	0	15 696
Laskesuusatamine	6	41 431	29 025	27 211
Lauatennis	2	5 500	400	12 381
Maadlus	5	30 958	45 134	42 848
Male	4	33 500	29 650	18 030
Mitmesugused võitluskunstid	1	0	0	2 500
Mootorrattasport	2	4 000	3 600	7 200
Orienteerumine	4	0	900	1 650
Parasport	3	27 032	49 778	38 825
Poks	4	2 000	4 500	10 400
Purjetamine	1	2 500	0	0
Ratsasport	2	0	7 000	7 848
Saalihoki	3	9 300	12 635	26 698
Sõudmine	2	8 660	0	2 500
Sulgpall	3	57 327	78 996	71 485
Suusasport	8	17 000	21 808	111 390
Tantsusport	1	1 500	0	0
Tennis	2	18 000	14 016	14 388
Triatlon	2	3 436	0	0
Uisutamine	3	11 508	4 622	4 000
Ujumine	4	23 768	32 420	30 922
Veemootorisport	3	6 500	1 500	0

Lisa 2 järg

Spordiala	Organisatsioonide arv	2020 (märts - detsember)	2021	2022
Vehklemine	4	25 196	23 252	25 530
Vibusport	2	2 000	3 800	500
Võimlemine	2	2 195	3 833	7 497
Võrkpall	14	120 552	375 032	367 634

Allikas: Autori koostatud Eesti Spordiregistri päringuandmete alusel

Lisa 3. Jalgpalliklubide sportlasetoetuse väljamaksed kuus, eurodes

Kuu	Harjumaa	Ida-Virumaa	Järvamaa	Pärnumaa	Saaremaa	Tartumaa	Viljandimaa
2020-03	60 547	7 618	10 267	0	1 700	3 886	6 950
2020-04	63 451	7 618	10 421	0	1 700	0	7 950
2020-05	46 887	7 618	8 749	150	1 700	3 886	7 950
2020-06	56 078	7 618	11 667	150	1 700	4 336	7 146
2020-07	61 176	7 668	13 055	0	1 700	3 886	7 750
2020-08	60 382	9 793	14 254	1 173	1 700	3 886	7 200
2020-09	66 576	8 928	16 044	1 340	650	3 886	7 200
2020-10	63 372	7 400	15 873	1 773	650	3 886	6 800
2020-11	61 425	6 155	18 598	1 773	650	3 886	7 200
2020-12	62 919	2 800	18 881	925	350	1 718	0
2021-01	57 523	5 050	14 068	2 786	474	5 853	3 720
2021-02	65 121	9 940	18 999	4 080	0	5 853	4 220
2021-03	74 408	11 460	16 474	4 245	900	5 853	6 070
2021-04	73 731	15 065	18 126	4 720	500	6 053	6 070
2021-05	71 142	14 725	18 940	4 390	450	6 493	6 620
2021-06	72 286	12 800	18 940	4 080	0	5 853	6 620
2021-07	78 681	12 767	17 146	4 018	0	5 135	6 620
2021-08	77 528	11 435	19 153	4 761	0	5 135	0
2021-09	77 802	11 615	18 976	4 720	1 800	5 135	6 620
2021-10	76 801	11 330	18 989	4 720	0	5 135	6 070
2021-11	75 417	7 137	18 790	4 720	0	5 135	0
2021-12	66 551	7 681	15 441	249	0	3 417	0
2022-01	61 653	5 350	0	3 618	0	3 791	250
2022-02	66 510	8 867	0	4 236	0	6 455	250
2022-03	76 128	11 136	0	5 003	0	8 494	250
2022-04	80 407	11 377	0	5 049	0	8 925	250
2022-05	82 625	11 788	0	5 049	0	8 925	250
2022-06	78 485	10 840	0	5 049	0	8 925	250
2022-07	71 370	12 726	0	5 049	0	8 925	250
2022-08	73 218	14 136	0	5 049	0	8 925	250
2022-09	75 762	14 566	0	4 704	0	8 925	250
2022-10	75 717	12 959	0	5 049	0	8 925	250
2022-11	80 234	8 058	0	3 264	0	9 421	250
2022-12	51 145	2 320	0	640	0	396	0

Allikas: Autori koostatud Eesti Sporegistri päringuandmete alusel

Lisa 5. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks¹

Mina, Heleri Alliksoo

1. Annan Tallinna Tehnikaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
MAKSUMUUDATUSTE MÕJU SPORTLASTELE JA SPORDIKOHTUNIKELE TEHTUD
VÄLJAMAKSETELE EESTIS,

mille juhendaja on Kaidi Kallaste,

1.1 reprodutseerimiseks lõputöö säilitamise ja elektroonse avaldamise eesmärgil, sh Tallinna
Tehnikaülikooli raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse
tähtaja lõppemiseni;

1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tallinna Tehnikaülikooli veebikeskkonna kaudu,
sealhulgas Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse
kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et käesoleva lihtlitsentsi punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega
isikuandmete kaitse seadusest ning muudest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

09.05.2023

---

¹ Lihtlitsents ei kehti juurdepääsupiirangu kehtivuse ajal vastavalt üliõpilase taotlusele lõputööle juurdepääsupiirangu kehtestamiseks, mis on allkirjastatud teaduskonna dekaani poolt, välja arvatud ülikooli õigus lõputööd reprodutseerida üksnes säilitamise eesmärgil. Kui lõputöö on loonud kaks või enam isikut oma ühise loomingulise tegevusega ning lõputöö kaas- või ühisautor(id) ei ole andnud lõputööd kaitsvale üliõpilasele kindlaksmääratud tähtjaks nõusolekut lõputöö reprodutseerimiseks ja avalikustamiseks vastavalt lihtlitsentsi punktidele 1.1. jq 1.2, siis lihtlitsents nimetatud tähtaja jooksul ei kehti.